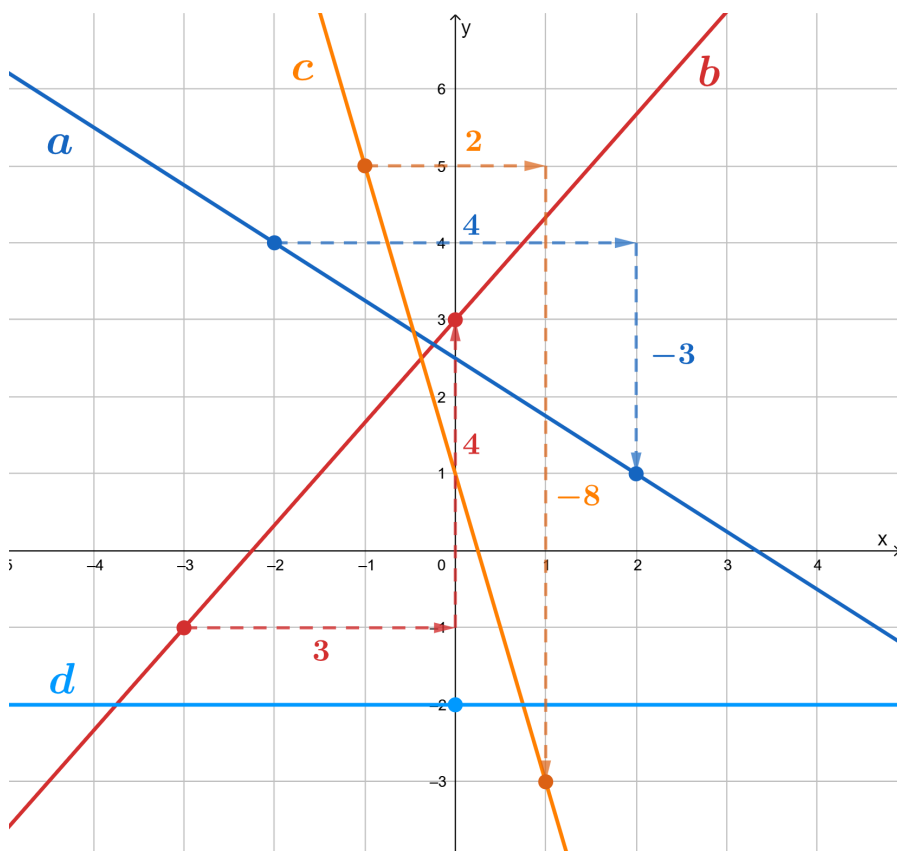

K1

Valitaan suoralta kaksi pistettä, joiden koordinaatit ovat helposti luettavissa. Lasketaan ruudukon avulla koordinaattien muutokset. Lasketaan suorien kulmakertoimet.

Suora *a*

$$k_a = \frac{\Delta y}{\Delta x} = \frac{-3}{4} = -\frac{3}{4}$$

Suora *b*

$$k_b = \frac{\Delta y}{\Delta x} = \frac{4}{3}$$

Suora *c*

$$k_c = \frac{\Delta y}{\Delta x} = \frac{-8}{2} = -4$$

Suora *d*

Suora on x -akselin suuntainen, eli vaakasuora. Sen kulmakerroin on 0 .

Vastaus

suora *a*: $k = -\frac{3}{4}$, suora *b*: $k = \frac{4}{3}$,

suora *c*: $k = -4$, suora *d*: $k = 0$

K2

- a) Lasketaan pisteiden (4, 2) ja (1, 8) kautta kulkevan suoran kulmakerroin.

$$k = \frac{y_2 - y_1}{x_2 - x_1}$$

$$= \frac{8 - 2}{1 - 4} = \frac{6}{-3} = -2$$

Sijoitetaan $y_2 = 8$, $y_1 = 2$,
 $x_2 = 1$ ja $x_1 = 4$.

Kulmakerroin on negatiivinen, joten suora on laskeva.

- b) Lasketaan pisteiden (-1, -5) ja (2, 7) kautta kulkevan suoran kulmakerroin.

$$k = \frac{y_2 - y_1}{x_2 - x_1}$$

$$= \frac{7 - (-5)}{2 - (-1)} = \frac{12}{3} = 4$$

Sijoitetaan $y_2 = 7$, $y_1 = -5$,
 $x_2 = 2$ ja $x_1 = -1$.

Kulmakerroin on positiivinen, joten suora on nouseva.

- c) Lasketaan pisteiden (6, 3) ja (1, 3) kautta kulkevan suoran kulmakerroin.

$$k = \frac{y_2 - y_1}{x_2 - x_1}$$

$$= \frac{3 - 3}{1 - 6} = \frac{0}{-5} = 0$$

Sijoitetaan $y_2 = 3$, $y_1 = 3$,
 $x_2 = 1$ ja $x_1 = 6$.

Kulmakerroin on 0, joten suora on vaakasuora.

Vastaus

- a) $k = -2$, suora on laskeva
b) $k = 4$, suora on nouseva
c) $k = 0$, suora on vaakasuora

K3

Suoran $y = kx + s$ kulmakerroin on k ja se leikkaa y -akselin pisteessä $(0, s)$.

- a) Suoran $y = -x + 6$ kulmakerroin on -1 .
- b) Suora $y = -x + 6$ leikkaa y -akselin pisteessä $(0, 6)$.
- c) Piste on suoralla täsmälleen silloin, kun sen koordinaatit toteuttavat suoran yhtälön.

Tutkitaan, toteuttaako piste $(1, 4)$ suoran yhtälön.

$$y = -x + 6$$

$$4 = -1 + 6$$

$$4 = 5$$

epätosi

Sijoitetaan $y = 4$ ja $x = 1$.

Sievennetään oikea puoli.

Yhtälö ei toteudu, joten piste $(1, 4)$ ei ole suoralla.

Vastaus

d) $k = -1$

e) $(0, 6)$

f) ei ole

K4

Suoran $y = kx + s$ kulmakerroin on k ja se leikkaa y -akselin pisteessä $(0, s)$.

- a) Suoran kulmakerroin on $-\frac{1}{3}$ ja se leikkaa y -akselin pisteessä $(0, 7)$. Muodostetaan suoran yhtälö.

$$y = kx + s$$

Sijoitetaan $k = -\frac{1}{3}$ ja $s = 7$.

$$y = -\frac{1}{3}x + 7$$

- b) Ratkaistaan suoran $y = -\frac{1}{3}x + 7$ ja x -akselin leikkauspiste.

$$y = -\frac{1}{3}x + 7$$

Sijoitetaan $y = 0$ ja ratkaistaan x .

$$0 = -\frac{1}{3}x + 7 \quad | +\frac{1}{3}x$$

$$\frac{1}{3}x = 7 \quad | \cdot 3$$

$$x = 21$$

Leikkauspiste on $(21, 0)$.

Vastaus

g) $y = -\frac{1}{3}x + 7$

h) $(21, 0)$

K5

- a) Suora kulkee origon eli pisteen $(0, 0)$ kautta ja sen kulmakerroin on 4 . Muodostetaan suoran yhtälö.

$$y - y_0 = k(x - x_0)$$

$$y_0 = 0, k = 4 \text{ ja } x_0 = 0$$

$$y - 0 = 4(x - 0)$$

$$y = 4x$$

- b) Suora kulkee pisteen $(-6, -1)$ kautta ja sen kulmakerroin on $-\frac{2}{3}$. Muodostetaan suoran yhtälö.

$$y - y_0 = k(x - x_0)$$

$$y_0 = -1, k = -\frac{2}{3} \text{ ja } x_0 = -6$$

$$y - (-1) = -\frac{2}{3}(x - (-6))$$

$$y + 1 = -\frac{2}{3}(x + 6)$$

$$y + 1 = -\frac{2}{3}x - 4 \quad | -1$$

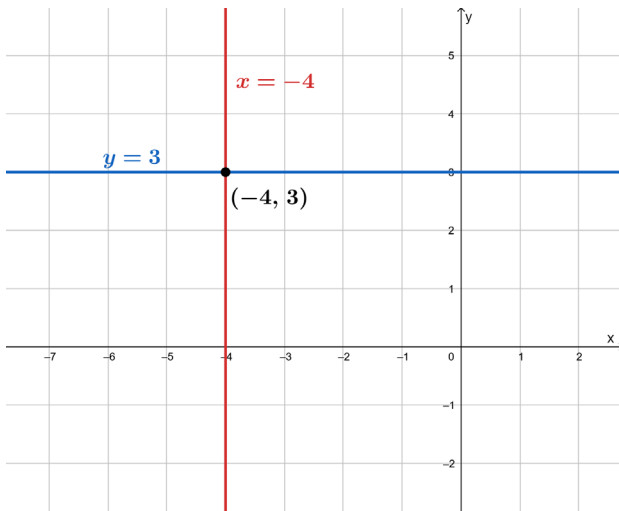
$$y = -\frac{2}{3}x - 5$$

Vastaus

i) $y = 4x$

j) $y = -\frac{2}{3}x - 5$

K6

- a) Suoran kulkee pisteen $(-4, 3)$ kautta ja on x -akselin suuntainen (eli vaakasuora).

Suoran jokaisen pisteen y -koordinaatti on 3.

Suoran yhtälö on $y = 3$.

- b) Suoran kulkee pisteen $(-4, 3)$ kautta ja on y -akselin suuntainen (eli pystysuora).

Suoran jokaisen pisteen x -koordinaatti on -4 .

Suoran yhtälö on $x = -4$.

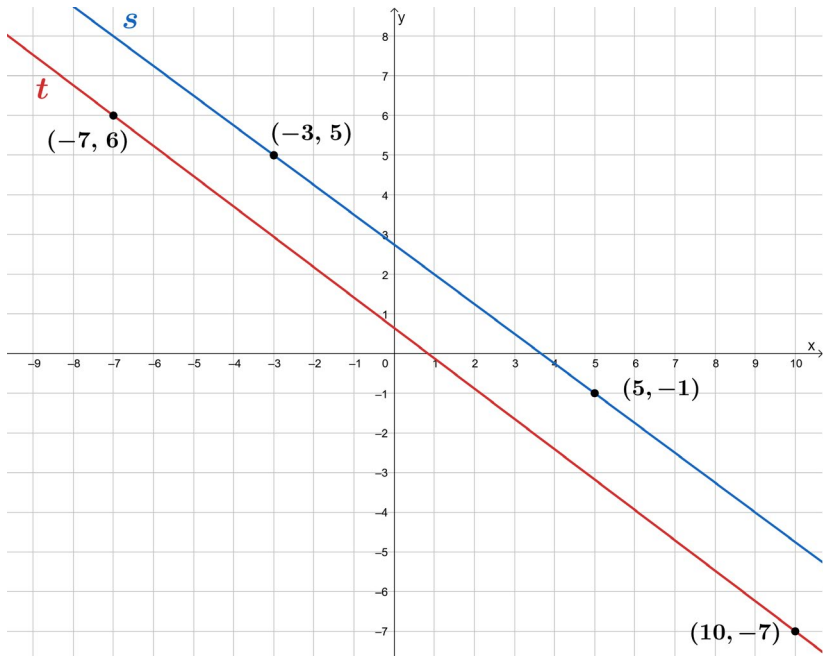
Vastaus

k) $y = 3$

l) $x = -4$

K7

- a) Merkitään annetut pisteet koordinaatistoon syöttämällä geometriaohjelmaan niiden koordinaatit. Piirretään pisteiden kautta kulkevat suorat s ja t .

Kuvan perusteella suorat vaikuttavat olevan yhdensuuntaiset. Vain laskemalla voidaan varmistua suorien yhdensuuntaisuudesta.

b) Lasketaan suorien kulmakertoimet ja verrataan niitä toisiinsa.

Määritetään suoran s kulmakerroin.

$$\begin{aligned}k_s &= \frac{y_2 - y_1}{x_2 - x_1} \\&= \frac{-1 - 5}{5 - (-3)} \\&= -\frac{-6}{8}^{(2)} \\&= -\frac{3}{4} (= -0,75)\end{aligned}$$

Suora s kulkee pisteiden
 $(-3, 5)$ ja $(5, -1)$ kautta.

Määritetään suoran t kulmakerroin.

$$\begin{aligned}k_t &= \frac{y_2 - y_1}{x_2 - x_1} \\&= \frac{-7 - 6}{10 - (-7)} \\&= \frac{-13}{17} \\&= -\frac{13}{17} (\approx -0,764)\end{aligned}$$

Suora t kulkee pisteiden
 $(-7, 6)$ ja $(10, -7)$ kautta.

Kulmakertoimet eivät ole yhtä suuret, joten suorat s ja t eivät ole yhdensuuntaisia.

Vastaus

a) Suorat vaikuttavat olevan yhdensuuntaiset

b) Suorat eivät ole yhdensuuntaiset. (Kulmakertoimet $k_s = -\frac{3}{4} = -0,75$

ja $k_t = -\frac{13}{17} \approx -0,764$ ovat eri suuret.)

K8

Koska suora on yhdensuuntainen suoran $2x + y - 3 = 0$ kanssa, ovat niiden kulmakertoimet ovat yhtä suuret.

Määritetään suoran $2x + y - 3 = 0$ kulmakerroin.

$$\begin{aligned} 2x + y - 3 &= 0 & | -2x + 3 & \text{Ratkaistaan muuttuja } y. \\ y &= -2x + 3 \end{aligned}$$

Suoran $2x + y - 3 = 0$ kulmakerroin on -2 .

Muodostetaan kysytyn suoran yhtälö.

$$\begin{aligned} y - y_0 &= k(x - x_0) & y_0 = -1, k = -2 \text{ ja } x_0 = 4 \\ y - (-1) &= -2(x - 4) & \text{Ratkaistaan muuttuja } y. \\ y + 1 &= -2(x - 4) \\ y + 1 &= -2x + 8 & | -1 \\ y &= -2x + 7 \end{aligned}$$

Suoran yhtälö on $y = -2x + 7$.

Ratkaistaan suoran $y = -2x + 7$ ja x -akselin leikkauspiste.

$$\begin{aligned} y &= -2x + 7 & \text{Sijoitetaan } y = 0 \text{ ja ratkaistaan } x. \\ 0 &= -2x + 7 & | +2x \\ 2x &= 7 & |: 2 \\ x &= 3,5 \end{aligned}$$

Suora leikkaa x -akselin pisteessä $(3,5; 0)$.

Suora $y = -2x + 7$ leikkaa y -akselin pisteessä $(0, 7)$.

Vastaus

$y = -2x + 7$, pisteissä $(3,5; 0)$ ja $(0, 7)$

K9

- a) Lasketaan pisteiden $(160, 40)$ ja $(280, 10)$ kautta kulkevan suoran kulmakerroin.

$$\begin{aligned} k &= \frac{10 - 40}{280 - 160} & k &= \frac{y_2 - y_1}{x_2 - x_1} \\ &= \frac{-30}{120} & & \\ &= -\frac{1}{4} & & \end{aligned}$$

Suora kulkee pisteen $(280, 10)$ kautta ja sen kulmakerroin on $-\frac{1}{4}$.
Muodostetaan suoran yhtälö.

$$\begin{aligned} y - 10 &= -\frac{1}{4}(x - 280) & y - y_0 &= k(x - x_0) \\ y - 10 &= -\frac{1}{4}x + 70 & | +10 & \\ y &= -\frac{1}{4}x + 80 & & \end{aligned}$$

Suoran yhtälö on $y = -\frac{1}{4}x + 80$.

- b)** Piste on suoralla täsmälleen silloin, kun sen koordinaatit toteuttavat suoran yhtälön.

Tutkitaan, toteuttaako piste $(-24, 86)$ suoran yhtälön.

$$y = -\frac{1}{4}x + 80$$

Sijoitetaan $x = -24$ ja $y = 86$.

$$86 = -\frac{1}{4} \cdot (-24) + 80$$

$$86 = 6 + 80$$

$$86 = 86$$

tosi

Yhtälö toteutuu, joten piste $(-24, 86)$ on suoralla.

Vastaus

a) $y = -\frac{1}{4}x + 80$

b) on

K10

- a) Käytetään yhteenlaskumenetelmää. Poistetaan yhtälöparista muuttuja y ja ratkaistaan muuttuja x .

$$\begin{cases} 5x - 2y = 20 \\ 3x + y = 1 \end{cases} \quad | \cdot 2$$

Kerrotaan alempi yhtälö sellaisella luvulla, että muuttujan y kertoimiksi saadaan toistensa vastaluvut.

$$\begin{array}{r} \begin{cases} 5x - 2y = 20 \\ + \quad 6x + 2y = 2 \end{cases} \\ \hline 11x = 22 \quad | :11 \\ x = 2 \end{array}$$

Lasketaan yhtälöt yhteen.
Muuttuja y poistuu.
Ratkaistaan muuttuja x .

Sijoitetaan $x = 2$ jompaankumpaan yhtälöön ja ratkaistaan y .

$$\begin{array}{r} 3x + y = 1 \\ 3 \cdot 2 + y = 1 \\ 6 + y = 1 \quad | -6 \\ y = -5 \end{array}$$

Sijoitetaan $x = 2$.

Siiis $x = 2$ ja $y = -5$.

- b) Käytetään yhteenlaskumenetelmää. Poistetaan yhtälöparista muuttuja y ja ratkaistaan muuttuja x .

$$\begin{cases} 3x + 2y = 7 \\ x + 2y = 1 \end{cases} \quad | \cdot (-1)$$

Kerrotaan alempi yhtälö sellaisella luvulla, että muuttujan y kertoimiksi saadaan toistensa vastaluvut.

$$\begin{array}{r} \begin{cases} 3x + 2y = 7 \\ -x - 2y = -1 \end{cases} \\ \hline 2x = 6 \quad | : 2 \\ x = 3 \end{array}$$

Lasketaan yhtälöt yhteen.
Muuttuja y poistuu.
Ratkaistaan muuttuja x .

Sijoitetaan $x = 3$ jompaankumpaan yhtälöön ja ratkaistaan y .

$$\begin{array}{r} x + 2y = 1 \\ 3 + 2y = 1 \quad | -3 \\ 2y = -2 \quad | : 2 \\ y = -1 \end{array}$$

Sijoitetaan $x = 3$.

Siis $x = 3$ ja $y = -1$.

Vastaus

a) $x = 2$ ja $y = -5$

b) $x = 3$ ja $y = -1$

K11

a) Tehtävänä on löytää luvut x ja y , jotka toteuttavat yhtälöparin

$$\begin{cases} y = x + 6 \\ y = 3x - 4. \end{cases}$$

Sijoitetaan $y = 3x - 4$ ensimmäiseen yhtälöön ja ratkaistaan x .

$$\begin{array}{rcl} y & = & x + 6 \\ 3x - 4 & = & x + 6 \quad | -x + 4 \\ 2x & = & 10 \quad | : 2 \\ x & = & 5 \end{array} \qquad \text{Sijoitetaan } y = 3x - 4.$$

Sijoitetaan $x = 5$ jompaankumpaan yhtälöön ja ratkaistaan y .

$$\begin{array}{rcl} y & = & x + 6 \\ & = & 5 + 6 \\ & = & 11 \end{array} \qquad \text{Sijoitetaan } x = 5.$$

Leikkauspiste on $(5, 11)$.

b) Tehtävänä on löytää luvut x ja y , jotka toteuttavat yhtälöparin

$$\begin{cases} y = x \\ 5x - y - 7 = 0. \end{cases}$$

Sijoitetaan $y = x$ toiseen yhtälöön ja ratkaistaan x .

$$5x - y - 7 = 0$$

Sijoitetaan $y = x$.

$$5x - x - 7 = 0 \quad | +7$$

$$4x = 7 \quad |:4$$

$$x = \frac{7}{4}$$

Sijoitetaan $x = \frac{7}{4}$ jompaankumpaan yhtälöön ja ratkaistaan y .

$$y = x$$

Sijoitetaan $x = \frac{7}{4}$.

$$y = \frac{7}{4}$$

Leikkauspiste on $(\frac{7}{4}, \frac{7}{4})$.

Vastaus

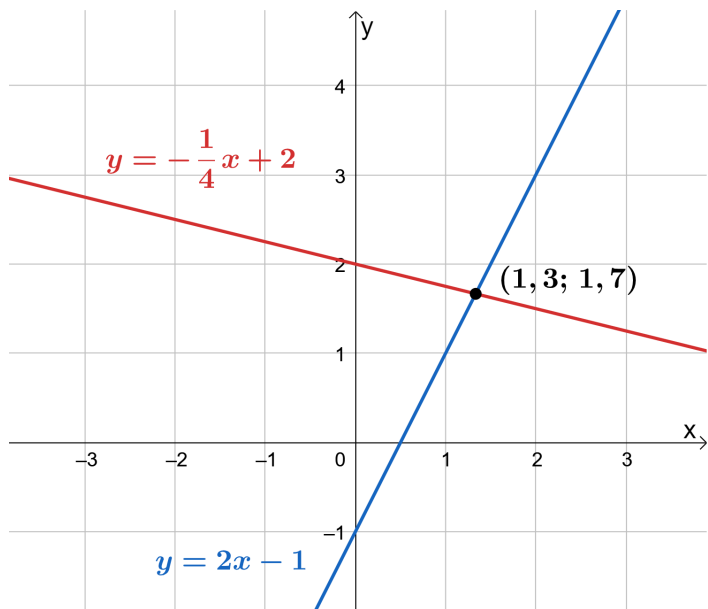
a) (5, 11)

b) $(\frac{7}{4}, \frac{7}{4})$

K12

- a) Piirretään suorat geometriaohjelmalla syöttämällä siihen suorien yhtälöt. Määritetään ohjelmalla suorien leikkauspiste.

Leikkauspiste on $(1,3; 1,7)$.

b) Tehtävänä on löytää luvut x ja y , jotka toteuttavat yhtälöparin

$$\begin{cases} y = 2x - 1 \\ y = -\frac{1}{4}x + 2. \end{cases}$$

Sijoitetaan $y = 2x - 1$ toiseen yhtälöön ja ratkaistaan x .

$$2x - 1 = -\frac{1}{4}x + 2 \quad | +\frac{1}{4}x + 1$$

$$\frac{9}{4}x = 3 \quad | \cdot \frac{4}{9}$$

$$x = \frac{12}{9} \text{ (3)}$$

$$x = \frac{4}{3}$$

Sijoitetaan $x = \frac{4}{3}$ jompaankumpaan yhtälöön ja ratkaistaan y .

$$y = 2x - 1$$

$$\text{Sijoitetaan } x = \frac{4}{3}.$$

$$y = 2 \cdot \frac{4}{3} - 1$$

$$y = \frac{8}{3} - 1$$

$$y = \frac{5}{3}$$

Leikkauspiste on $(\frac{4}{3}, \frac{5}{3})$.

Vastaus

a) (1,3; 1,7)

b) $(\frac{4}{3}, \frac{5}{3})$

K13

Merkitään tiikerikakkujen lukumäärää kirjaimella x ja pullapitkojen lukumäärää kirjaimella y .

Sokeri:

Sokeria menee tiikerikakkuun 1,5 dl, eli yhteensä $1,5x$ (dl).

Sokeria menee pullapitkoon 1 dl, eli yhteensä y (dl).

Laurilla on 9 dl sokeria.

Jauhot:

Jauhoja menee tiikerikakkuun 200 g = 0,2 kg, eli yhteensä $0,2x$ (kg).

Jauhoja menee pullapitkoon 800 g = 0,8 kg, eli yhteensä $0,8x$ (kg).

Laurilla on 3,2 kg jauhoja.

Muodostetaan yhtälöpari ja ratkaistaan x ja y .

$$\begin{cases} 1,5x + y = 9 \\ 0,2x + 0,8y = 3,2 \end{cases} \quad \text{Ratkaistaan CAS-laskimella.}$$

$$x = 4 \text{ ja } y = 3$$

Lauri voi leipoa 4 tiikerikakkua ja 3 pullapitkoa.

Vastaus

4 tiikerikakkua ja 3 pullapitkoa

K14

Merkitään 2-prosenttisen suolaliuoksen määrää x (g)

ja 9-prosenttisen suolaliuoksen määrää y (g).

Sekoitettua liuosta on 500 g.

2-prosenttisessa suolaliuoksessa on suolaa $0,02x$ g.

9-prosenttisessa suolaliuoksessa on suolaa $0,09x$ g.

Sekoitetussa 3-prosenttisessä liuoksessa on suolaa $0,03 \cdot 500$ g = 15 g.

Muodostetaan yhtälöpari ja ratkaistaan x ja y .

$$\begin{cases} x + y = 500 \\ 0,02x + 0,09y = 15 \end{cases} \quad \text{Ratkaistaan CAS-laskimella.}$$

$$x \approx 429 \text{ ja } y \approx 71$$

Sekoitetaan 2-prosenttista liuosta 429 g ja 9-prosenttista liusta 71 g.

Vastaus

2-prosenttista liuosta 429 g ja 9-prosenttista liusta 71 g

K15

- a) Kun korkeus x kasvaa yhden yksikön (yhden kilometrin), keskilämpötila y laskee $6\text{ }^{\circ}\text{C}$.

Keskilämpötilan y ($^{\circ}\text{C}$) riippuvuutta korkeudesta x (km) kuvaa suora, jonka kulmakerroin on -6 .

Kun korkeus $x = 0$ (km), keskilämpötila $y = 14\text{ }^{\circ}\text{C}$.

Suora kulkee pisteen $(0, 14)$ kautta.

Muodostetaan suoran yhtälö.

$$y - 14 = -6(x - 0)$$

$$y = -6x + 14$$

$$y - y_0 = k(x - x_0)$$

Ratkaistaan muuttuja y

CAS-laskimella.

Keskilämpötila on $y = -6x + 14$, kun korkeus on x (km).

- b) Lasketaan keskilämpötila y , kun korkeus $x = 3,5$ (km).

$$y = -6x + 14$$

$$= -6 \cdot 3,5 + 14$$

$$= -21 + 14$$

$$= -7\text{ }(^{\circ}\text{C})$$

Sijoitetaan $x = 3,5$.

Keskilämpötila vuoren huipulla on $-7\text{ }^{\circ}\text{C}$.

c) Ratkaistaan korkeus x (km), kun keskilämpötila $y = 0$ °C.

$$y = -6x + 14$$

$$0 = -6x + 14$$

Sijoitetaan $y = 0$.

Ratkaistaan muuttuja x
CAS-laskimella.

$$x \approx 2,3 \text{ (km)}$$

Keskilämpötilan nollaraja on 2,3 km korkeudella.

Vastaus

a) $y = -6x + 14$

b) -7 °C

c) 2,3 km

K16

Merkitään todellista nopeutta kirjaimella x ja mittarilukemaa kirjaimella y . Suureen y riippuvuutta suureesta x kuvaa suora.

Annetuista tiedoista saadaan kaksi koordinaatiston pistettä.

Todellinen nopeus x	Mittarilukema y	(x, y)
45	50	$(45, 50)$
90	100	$(90, 100)$

Lasketaan suoran kulmakerroin.

$$k = \frac{100 - 50}{90 - 45} = \frac{50}{45} \stackrel{\text{5}}{=} \frac{10}{9}$$

y -koordinaattien erotus jaetaan
 x -koordinaattien erotuksella.

Suora kulkee pisteen $(45, 50)$ kautta ja sen kulmakerroin on $\frac{10}{9}$.

Muodostetaan suoran yhtälö.

$$y - 50 = \frac{10}{9}(x - 45)$$

$$y - y_0 = k(x - x_0)$$

Ratkaistaan muuttuja y

CAS-laskimella.

$$y = \frac{10}{9}x$$

Suoran yhtälö on $y = \frac{10}{9}x$.

a) Ratkaistaan todellinen nopeus x , kun mittarilukema $y = 80$ km/h.

$$y = \frac{10}{9}x$$

Sijoitetaan $y = 80$.

$$80 = \frac{10}{9}x$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$x = 72 \text{ (km/h)}$$

Todellinen nopeus on 72 km/h.

b) Lasketaan mittarilukema y , kun todellinen nopeus $x = 80$ km/h.

$$y = \frac{10}{9}x$$

Sijoitetaan $x = 80$.

$$y = \frac{10}{9} \cdot 80$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$y = 88,888... \approx 89 \text{ (km/h)}$$

Mittari näyttää 89 km/h.

Vastaus

a) 72 km/h

b) 89 km/h

K17

Yhtiö	Perusmaksu €/kk	Yksikköhinta snt/kWh
A	4,02	6,62
B	3,75	7,99

a) Yhtiö A:

Yhtiön A tarjoaman sähkön yksikköhinta on
 $6,62 \text{ snt/kWh} = 0,0662 \text{ €/kWh}$.

Sähkön kokonaishintaan kuuluu kuukaudessa yksikköhinta x kilowattitunnista, eli $0,0662x$ €, sekä perusmaksu $4,02$ €. Muodostetaan lauseke.

$$a(x) = 0,0662x + 4,02$$

Yhtiö B:

Yhtiön B tarjoaman sähkön yksikköhinta on
 $7,99 \text{ snt/kWh} = 0,0799 \text{ €/kWh}$.

Sähkön kokonaishintaan kuuluu kuukaudessa yksikköhinta x kilowattitunnista, eli $0,0799x$ €, sekä perusmaksu $3,75$ €. Muodostetaan lauseke.

$$b(x) = 0,0799x + 3,75$$

- b) Kokonaishinnat ovat samat, kun $a(x) = b(x)$.

Ratkaistaan sähkönkulutus x (kWh).

$$0,0662x + 4,02 = 0,0799x + 3,75 \quad \text{Ratkaistaan CAS-laskimella.}$$
$$x \approx 19,7 \text{ (kWh)}$$

Sähkönkulutuksen täytyisi olla 19,7 kWh, jotta kokonaishinnat olisivat samat.

- b) Sähkön kokonaishintaan kuuluu vuodessa yksikköhinta x kilowattitunnista, sekä 12 kertaa kuukausittainen perusmaksu 4,02 €. Muodostetaan lausekkeet.

$$a_{VUOSI}(x) = 0,0662x + 12 \cdot 4,02 = 0,0662x + 48,24$$

$$b_{VUOSI}(x) = 0,0799x + 12 \cdot 3,75 = 0,0799x + 45$$

Lasketaan kokonaishinnat, kun vuoden sähkönkulutus $x = 2000$ kWh

$$a_{VUOSI}(2000) = 0,0662 \cdot 2000 + 48,24 = 180,64 \text{ (€)}$$

$$b_{VUOSI}(2000) = 0,0799 \cdot 2000 + 45 = 204,80 \text{ (€)}$$

Lasketaan kokonaishintojen erotus.

$$204,80 \text{ €} - 180,64 \text{ €} = 24,16 \text{ €}$$

Kokonaishintojen välinen ero vuoden aikana on 24,16 €.

Vastaus

a) $a(x) = 0,0662x + 4,02$ ja $b(x) = 0,0799x + 3,75$

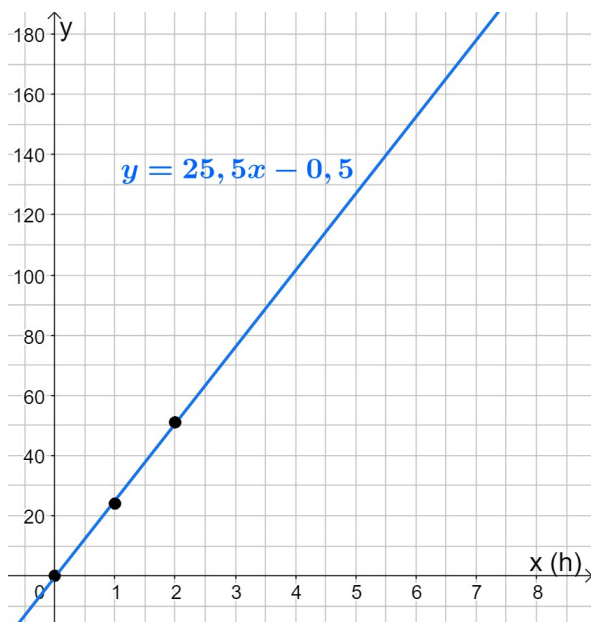
b) 19,7 kWh

c) 24,16 €

K18

- a) Muuttuja x on kello kymmenestä kulunut aika tunteina ja muuttuja y myytyjen pullien lukumäärä. Taulukoidaan havaintoarvot ja sovitetaan pistejoukkoon suora taulukkolaskentaohjelmalla.

	A	B
1	Kulunut aika x (h)	Myytyt pullat y
2	0	0
3	1	24
4	2	51

Myytyjen pullien lukumäärää kuvaava lineaarinen malli on $y = 25,5x - 0,5$, missä x on kello kymmenestä kulunut aika tunteina.

b) Lasketaan pullien määrä y , kun aikaa on kulunut $x = 15 - 10 = 5$ (h).

$$\begin{aligned}y &= 25,5x - 0,5 \\&= 25,5 \cdot 5 - 0,5 \\&= 127\end{aligned}$$

Sijoitetaan $x = 5$.

Pullia on myyty 127. Jäljellä on siis $180 - 127 = 53$ pullaa.

c) Ratkaistaan kulunut aika x , kun pullia on myyty 180.

$$y = 25,5x - 0,5$$

Sijoitetaan $y = 180$.

$$180 = 25,5x - 0,5$$

Ratkaistaan muuttuja x
CAS-laskimella.

$$x = 7,078... \approx 7 \text{ (h)}$$

Aikaa on kulunut noin 7 tuntia. Kello on siis noin 17, kun pullat loppuvat.

Vastaus

a) $y = 25,5x - 0,5$, missä y on myytyjen pullien määrä ja x on klo 10:stä kulunut aika tunteina.

b) 53 pullaa

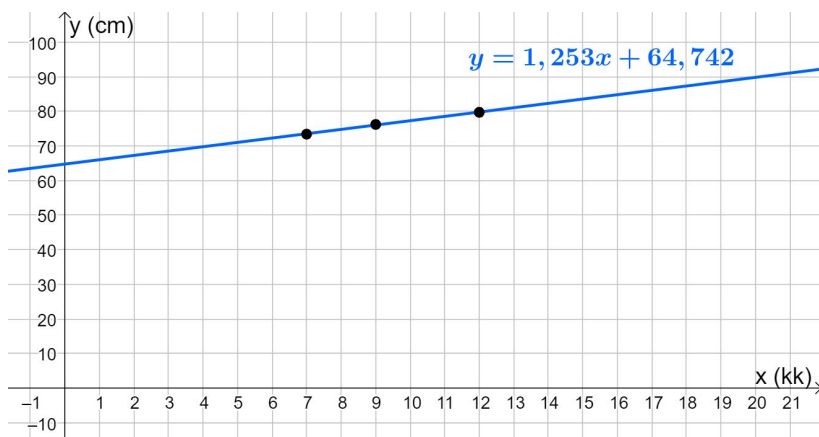
c) noin kello 17

K19

- a) Muuttuja x Toukon ikä (kk) ja muuttuja y pituus (cm).

Taulukoidaan havaintoarvot ja sovitetaan pistejoukkoon suora taulukkolaskentaohjelmalla.

	A	B
1	Ikä x (kk)	Pituus y (cm)
2	7	73,4
3	9	76,2
4	12	79,7

Toukon pituutta kuvaava lineaarinen malli kolmen desimaalin tarkkuudella on $y = 1,253x + 64,742$, missä x on Toukon ikä kuukausina.

b) Lasketaan Toukon ikä x , hänen pituutensa $y = 90$ cm.

$$y = 1,253x + 64,742$$

Sijoitetaan $y = 90$.

$$90 = 1,253x + 64,742$$

Ratkaistaan muuttuja x

CAS-laskimella.

$$x = 20,158... \approx 20 \text{ (kk)}$$

Toukon ikä on noin 20 kk, eli 1 vuosi ja 8 kuukautta.

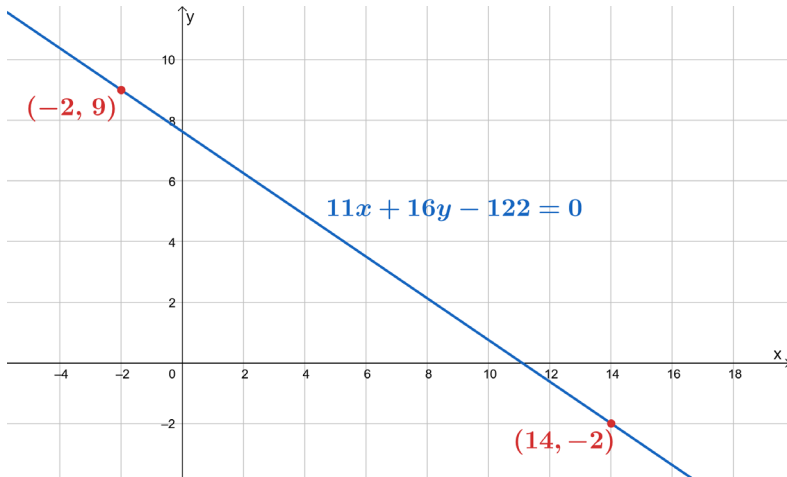
Vastaus

a) $y = 1,253x + 64,742$, missä y on pituus (cm) ja x on ikä (kk).

b) 20 kk eli 1 v 8 kk

K20

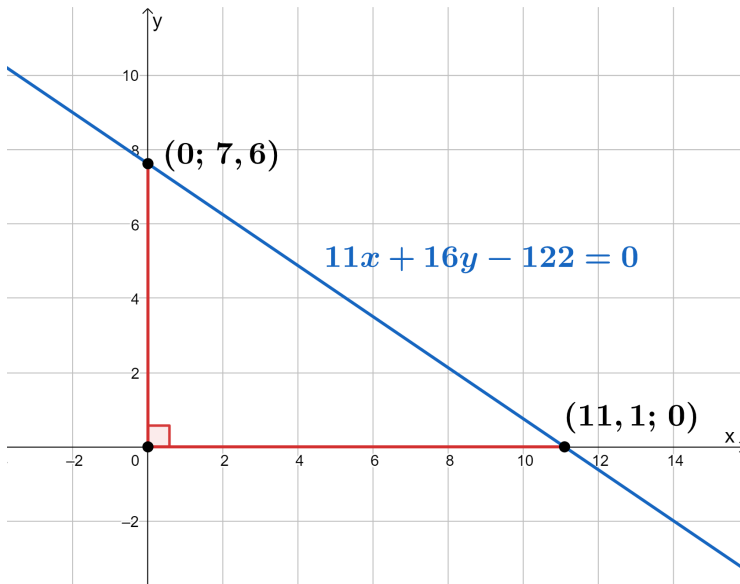
- a) Sijoitetaan pisteet koordinaatistoon geometriaohjelmalla ja piirretään niiden kautta kulkeva suora.

Määritetään suoran yhtälön normaalimuoto valitsemalla oikea yhtälötyyppi. Suoran yhtälön normaalimuoto on muotoa $ax + by + c = 0$.

Suoran yhtälö normaalimuodossa on $11x + 16y - 122 = 0$.

- b) Määritetään suoran ja koordinaattiakselien leikkauspisteet ja pyöristetään koordinaatit yhden desimaalin tarkkuuteen.

Kolmion y -akselin suuntaisen kateetin pituus on sama kuin suoran ja y -akselin leikkauspisteen y -koordinaatti, eli 7,6.

Vastaavasti kolmion x -akselin suuntaisen kateetin pituus on 11,1.

- c) Kateettien pituuksien tarkat arvot saadaan selvittämällä leikkauspisteiden koordinaatit suoran yhtälön avulla.

y -akselin leikkauspiste:

$$11x + 16y - 122 = 0$$

$$11 \cdot 0 + 16y - 122 = 0 \quad | +122$$

$$16y = 122 \quad |:16$$

$$y = \frac{122}{16}^{(2)}$$

$$y = \frac{61}{8} \left(= 7\frac{5}{8} \right)$$

Sijoitetaan $x = 0$.

Ratkaistaan y .

x -akselin leikkauspiste:

$$11x + 16y - 122 = 0$$

$$11x + 16 \cdot 0 - 122 = 0 \quad | +122$$

$$11x = 122 \quad |:11$$

$$x = \frac{122}{11} \left(= 11\frac{1}{11} \right)$$

Sijoitetaan $y = 0$.

Ratkaistaan x .

Kateettien pituudet ovat siis $\frac{61}{8}$ ja $\frac{122}{11}$.

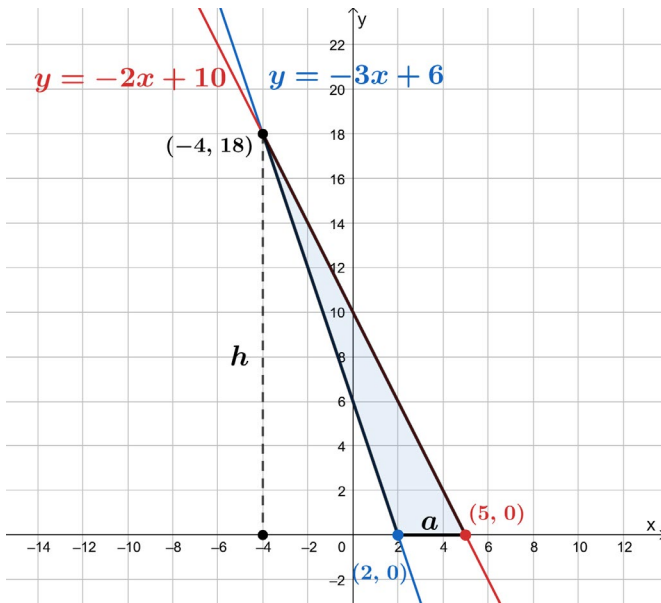
Vastaus

a) Suoran yhtälö on $11x + 16y - 122 = 0$.

b) 7,6 ja 11,1

c) $\frac{61}{8} = 7\frac{5}{8}$ ja $\frac{122}{11} = 11\frac{1}{11}$

K21

Lasketaan suoran $y = -3x + 6$ ja x -akselin leikkauspiste.

$$y = -3x + 6$$

Sijoitetaan $y = 0$.

$$0 = -3x + 6$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$x = 2$$

Leikkauspiste on $(2, 0)$.

Lasketaan suoran $y = -2x + 10$ ja x -akselin leikkauspiste.

$$y = -2x + 10$$

Sijoitetaan $y = 0$.

$$0 = -2x + 10$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$x = 5$$

Leikkauspiste on $(5, 0)$.

Lasketaan suorien leikkauspiste. Muodostetaan yhtälöpari ja ratkaistaan x ja y .

$$\begin{cases} y = -3x + 6 \\ y = -2x + 10. \end{cases}$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$x = -4 \text{ ja } y = 18$$

Suorat leikkaavat pisteessä $(-4, 18)$.

Kolmion korkeus h on leikkauspisteen etäisyys x -akselista, eli 18.

Kolmion kannan leveys a on $5 - 2 = 3$.

Lasketaan kolmion pinta-ala.

$$A = \frac{1}{2} \cdot 3 \cdot 18 = 27$$

$$A = \frac{1}{2}ah$$

Vastaus

27

K22

Etsitään ensin suorien $y = -3x - 2$ ja $5x + 4y = 20$ leikkauspiste. Muodostetaan yhtälöpari ja ratkaistaan x ja y .

$$\begin{cases} y = -3x - 2 \\ 5x + 4y = 20 \end{cases}$$

Käytetään sijoitusmenetelmää. Ensimmäisen yhtälön mukaan $y = -3x - 2$. Sijoitetaan lauseke $-3x - 2$ toiseen yhtälöön muuttujan y paikalle ja ratkaistaan x .

$$5x + 4y = 20$$

$$5x + 4(-3x - 2) = 20$$

$$5x - 12x - 8 = 20 \quad | +8$$

$$-7x = 28 \quad | :(-7)$$

$$x = -4$$

Sijoitetaan $y = -3x - 2$.

Avataan sulut.

Sijoitetaan $x = -4$ jompaankumpaan yhtälöön ja ratkaistaan y .

$$y = -3x - 2$$

$$y = -3 \cdot (-4) - 2$$

$$y = 12 - 2$$

$$y = 10$$

Sijoitetaan $x = -4$.

Suorat leikkaavat siis pisteessä $(-4, 10)$.

Ratkaistaan millä a :n arvolla suora $ax + 4y - 44 = 0$ kulkee pisteen $(-4, 10)$ kautta.

Piste $(-4, 10)$ on suoralla $ax + 4y - 44 = 0$ kun sen koordinaatit toteuttavat suoran yhtälön.

$$ax + 4y - 44 = 0$$

Sijoitetaan $x = -4$ ja $y = 10$.

$$a \cdot (-4) + 4 \cdot 10 - 44 = 0$$

$$-4a + 40 - 44 = 0$$

$$-4a - 4 = 0 \quad | +4$$

$$-4a = 4 \quad | :(-4)$$

$$a = -1$$

Kolmaskin suora siis kulkee pisteen $(-4, 10)$ kautta kun $a = -1$.

Vastaus

$a = -1$, leikkauspiste $(-4, 10)$

K23

a) $x \cdot x^5 = x^{1+5} = x^6$

$$a^m a^n = a^{m+n}$$

b) $\frac{x^8}{x^7} = x^{8-7} = x$

$$\frac{a^m}{a^n} = a^{m-n}$$

c) $(-5x)^3 = (-5)^3 \cdot x^3 = -125x^3$

$$(ab)^n = a^n b^n$$

d) $2 \cdot \left(\frac{x}{2}\right)^4 = 2 \cdot \frac{x^4}{2^4} = \frac{\overset{1}{\cancel{2}} x^4}{\cancel{16}_8} = \frac{x^4}{8}$

$$\left(\frac{a}{b}\right)^n = \frac{a^n}{b^n}$$

Vastaus

a) x^6

b) x

c) $-125x^3$

d) $\frac{x^4}{8}$

K24

a) $3,8 \cdot 10^8$
 $= 380\,000\,000$

Pilkku siirtyy 8 askelta oikealle.

b) $7,12 \cdot 10^{-5}$
 $= 0,000\,071\,2$

Pilkku siirtyy 5 askelta vasemmalle.

Vastaus

a) 380 000 000

b) 0,000 071 2

K25

Muunnetaan uraanin paino grammoiksi.

$$2,2 \text{ kg} = 2,2 \cdot 10^3 \text{ g}$$

Lasketaan, kuinka monta uraaniatomia on $2,2 \cdot 10^3$ grammassa uraania, kun yhden uraaniatomin massa on $4,0 \cdot 10^{-22}$ grammaa.

$$\frac{2,2 \cdot 10^3}{4,0 \cdot 10^{-22}} = 5,5 \cdot 10^{24}$$

2,2 kilogrammassa uraania on $5,5 \cdot 10^{24}$ uraaniatomia.

Vastaus

$$5,5 \cdot 10^{24}$$

K26

a) $-3x^5 = 3072 \quad | :(-3)$

$$x^5 = -1024$$

$$\begin{aligned} x &= \sqrt[5]{-1024} \\ &= -4 \end{aligned}$$

Muokataan yhtälön vasemmalle puolelle pelkkä potenssilauseke.

Yhtälön ratkaisu on luvun -1024 viides juuri.

Laskimella $(-1024)^{\frac{1}{5}} = -4$.

b) $x^4 - 10 = 6 \quad | +10$

$$x^4 = 16$$

$$\begin{aligned} x &= \sqrt[4]{16} \quad \text{tai} \quad x = -\sqrt[4]{16} \\ &= 2 \quad \quad \quad = -2 \end{aligned}$$

Muokataan yhtälön vasemmalle puolelle pelkkä potenssilauseke.

Yhtälön ratkaisu on luvun 16 neljäs juuri ja sen vastaluku.

Laskimella $16^{\frac{1}{4}} = 2$.

c) $x^6 + 20 = 14 \quad | -20$

$$x^6 = -6$$

Muokataan yhtälön vasemmalle puolelle pelkkä potenssilauseke.

Yhtälöllä ei ole ratkaisuja, koska minkään luvun kuudes potenssi ei ole negatiivinen luku.

Vastaus

a) $x = -4$

b) $x = 2$ tai $x = -2$

c) ei ratkaisuja

K27

a) $x^{10} = 2000$

Yhtälön ratkaisu on luvun 2000 kymmenes juuri ja sen vastaluku.

$$x = \sqrt[10]{2000} \text{ tai } x = -\sqrt[10]{2000} \quad \text{Laskimella } 2000^{\frac{1}{10}} \approx 2,14.$$
$$\approx 2,14 \qquad \approx -2,14$$

b) $4x^5 = 1 \quad |:4$

Muokataan yhtälön vasemmalle puolelle pelkkä potenssilauseke.

Yhtälön ratkaisu on luvun

$$x^5 = \frac{1}{4}$$

$\frac{1}{4}$ viides juuri.

$$x = \sqrt[5]{\frac{1}{4}}$$
$$\approx 0,76$$

Laskimella $\left(\frac{1}{4}\right)^{\frac{1}{5}} \approx 0,76$.

c) $x^7 \cdot 70 = -700 \quad |:70$

Muokataan yhtälön vasemmalle puolelle pelkkä potenssilauseke.

Yhtälön ratkaisu on luvun

-10 seitsemäs juuri.

$$x^7 = -10$$

$$x = \sqrt[7]{-10}$$
$$\approx -1,39$$

Laskimella $(-10)^{\frac{1}{7}}$.

Vastaus

a) $x \approx -2,14$ tai $x \approx 2,14$

b) $x \approx 0,76$

c) $x \approx -1,39$

K28

- a) Merkitään ja lasketaan luvun -49 viides juuri.

$$\sqrt[5]{-49} \approx -2,178 \quad \text{Laskimella } (-49)^{\frac{1}{5}}.$$

- b) Merkitään ja lasketaan luvun 135 neljäs juuri.

$$\sqrt[4]{135} \approx 3,409 \quad \text{Laskimella } 135^{\frac{1}{4}}.$$

- c) Merkitään ja lasketaan luvun 300 seitsemäs juuri.

$$\sqrt[7]{300} \approx 2,259 \quad \text{Laskimella } 300^{\frac{1}{7}}.$$

Vastaus

- a) $\sqrt[5]{-49} \approx -2,178$
b) $\sqrt[4]{135} \approx 3,409$
c) $\sqrt[7]{300} \approx 2,259$

K29

a) Piirretään funktion $f(x) = x^6$ kuvaaja.

Yhtälön $x^6 = 40$ ratkaisut ovat ne muuttujan x arvot, joilla funktion f arvo on 40. Etsitään kuvaajalta ne pisteet, joiden y -koordinaatti on 40.

Piirretään suora $y = 40$.

Määritetään funktion f kuvaajan ja

Leikkauspisteiden x -koordinaatit kahden desimaalin tarkkuudella ovat $-1,85$ ja $1,85$.

Siis $x^6 = 40$, kun $x \approx -1,85$ tai $x \approx 1,85$.

The figure shows a Cartesian coordinate system with a grid. A blue curve representing the function $y = x^6$ is plotted, passing through the origin and extending upwards as $|x|$ increases. A horizontal red line representing $y = 40$ is drawn across the graph. The two intersection points of the curve and the line are marked with black dots and labeled with their coordinates: $(-1,85; 40)$ on the left and $(1,85; 40)$ on the right. The x-axis is labeled from -6 to 4, and the y-axis is labeled from 0 to 50 in increments of 5.

b) Luvun 40 kuudes juuri on yhtälön $x^6 = 40$ positiivinen ratkaisu.

a-kohdan perusteella $\sqrt[6]{40} \approx 1,85$.

Vastaus

a) $x \approx -1,85$ tai $x \approx 1,85$

b) $\sqrt[6]{40} \approx 1,85$

K30

Kun väkiluku kasvaa vuosittain, alkuperäinen arvo tulee aina kerrotuksi muutoskerroimella. Merkitään muutoskerrointa kirjaimella q . Väkiluku kasvaa siis joka vuosi keskimäärin q -kertaiseksi.

Väkiluku on aluksi 30 000 ja kahdeksan vuoden jälkeen $q^8 \cdot 30\,000$.

Kahdeksan vuoden jälkeen väkiluku saa olla enintään 40 000.
Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan q .

$$q^8 \cdot 30\,000 = 40\,000 \qquad \text{Ratkaistaan CAS-laskimella.}$$

$$q \approx -1,037 \text{ tai } q \approx 1,037$$

Muutoskerroin on positiivinen luku, joten $q \approx 1,037$.

Väkiluku saa siis tulla joka vuosi enintään 1,037-kertaiseksi, jolloin se on aina vuoden lopussa 103,7 % edellisen vuoden lopun arvosta.

Taajaman vuotuinen kasvuprosentti saa siis olla keskimäärin
 $103,7\% - 100\% = 3,7\%$.

Vastaus

3,7 %

K31

Merkitään pääoman määrää alussa kirjaimella a ja vuosittaista muutoskerrointa kirjaimella q . Pääoma kasvaa korkoa tullen joka vuosi q -kertaiseksi, joten kymmenen vuoden päästä pääomaa on $q^{10} \cdot a$.

Tavoitteena on, että pääoma kaksinkertaistuisi kymmenessä vuodessa. Määrän tulee siis olla 200 % lähtötasosta a eli $2a$.

Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan q .

$$q^{10} \cdot a = 2a$$

Ratkaistaan muuttuja q
CAS-laskimella.

$$q \approx 1,072$$

Pääoma kasvaa korolla joka vuosi 1,072-kertaiseksi, joten määrä on aina 107,2 % edellisen vuoden määrästä.

Vuosittaisen koron tulee olla $107,2 \% - 100 \% = 7,2 \%$.

Vastaus

7,2 %

K32

Merkitään radioaktiivisen aineen määrää alussa kirjaimella a ja vuorokausittaista muutoskerrointa kirjaimella q . Aineen määrä tulee joka vuorokausi q -kertaiseksi. Viikon, eli seitsemän vuorokauden jälkeen aineen määrä on $q^7 \cdot a$.

Viikossa aineesta hajosi 77 %. Aineen määrä seitsemän vuorokauden jälkeen on siis 23 % alkuperäisestä, eli $0,23a$.

Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan q .

$$q^7 \cdot a = 0,23a$$

Ratkaistaan muuttuja q
CAS-laskimella.

$$q \approx 0,81$$

Radioaktiivisen aineen määrä siis tuli joka vuorokausi 0,81-kertaiseksi, joten määrä oli aina 81 % edellisen vuorokauden lopun määrästä.

Aineesta hajoaa vuorokaudessa $100 \% - 81 \% = 19 \%$.

Vastaus

19 %

K33

- a) Merkitään alkuperäistä hintaa kirjaimella a . Hinta on viiden vuoden jälkeen

$$0,957 \cdot 0,928 \cdot 0,880 \cdot 0,869 \cdot 0,948 \cdot a \approx 0,64a.$$

Hinta tuli viidessä vuodessa $0,64$ -kertaiseksi, eli se oli 64% alkuperäisestä.

Hinta aleni siis $100\% - 64\% = 36\%$.

- b) Merkitään vuosittaista muutoskerrointa kirjaimella q . Hinta tuli joka vuosi q -kertaiseksi, joten viiden vuoden jälkeen hinta oli $q^5 \cdot a$.

Toisaalta hintaindeksi oli a-kohdan perusteella viiden vuoden jälkeen $0,6438... \cdot a$.

Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan q .

$$q^5 \cdot a = 0,6438... \cdot a$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$q \approx 0,916$$

Hinta tuli joka vuosi $0,916$ -kertaiseksi, joten se on vuoden lopussa $91,6\%$ edellisen vuoden lopun hinnasta.

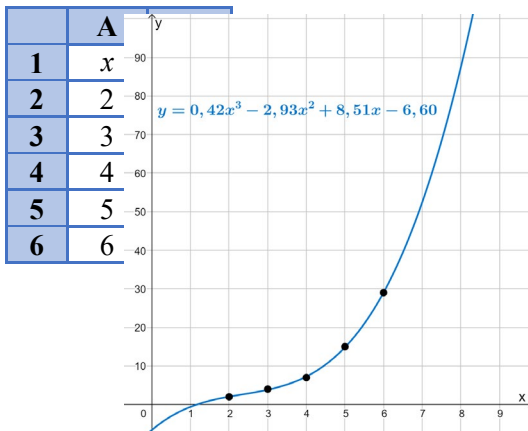
Hinta alein vuosittain keskimäärin $100\% - 91,6\% = 8,4\%$.

Vastaus

- a) 36%
b) $8,4\%$

K34

- a) Taulukoidaan havaintoarvot ja sovitetaan pistejoukkoon kolmannen asteen polynomi taulukkolaskentaohjelmalla.

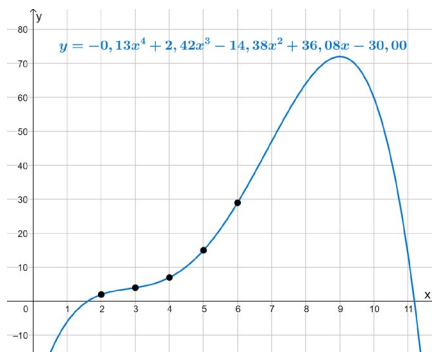

Mittaustuloksia kuvaava kolmannen asteen polynomi kahden desimaalin tarkkuuteen sovitettuna on

$$y = 0,42x^3 - 2,93x^2 + 8,51x - 6,60.$$

- b) Sovitetaan samaan pistejoukkoon neljännen asteen polynomi taulukkolaskentaohjelmalla.

Mittaustuloksia kuvaava neljännen asteen polynomi kolmen desimaalin tarkkuuteen sovitettuna on

$$y = -0,13x^4 + 2,42x^3 - 14,38x^2 + 36,08x - 30,00.$$

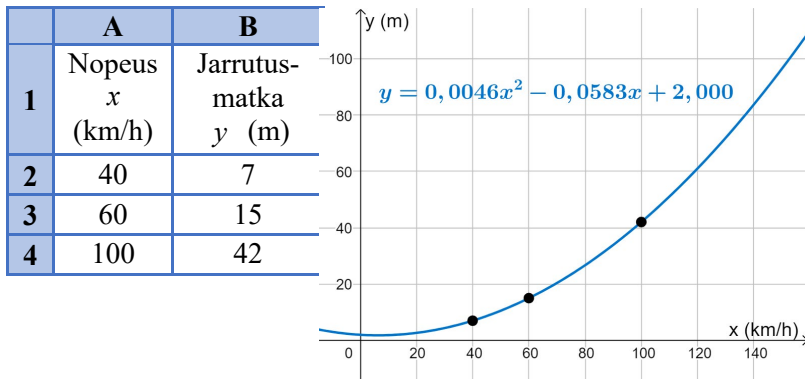
Vastaus

a) $y = 0,42x^3 - 2,93x^2 + 8,51x - 6,60$

b) $y = -0,13x^4 + 2,42x^3 - 14,38x^2 + 36,08x - 30,00$

K35

- a) Taulukoidaan havaintoarvot ja sovitetaan pistejoukkoon toisen asteen polynomifunktio taulukkolaskentaohjelmalla.

Jarrutusmatkaa kuvaava toisen asteen yhtälö neljän desimaalin tarkkuuteen sovitettuna on $y = 0,0046x^2 - 0,0583x + 2,0000$, missä y on auton nopeus (km/h) ja x jarrutusmatka metreinä.

- b) Lasketaan jarrutusmatka y , kun nopeus $x = 80$ km/h.

$$\begin{aligned} y &= 0,0046x^2 - 0,0583x + 2,0000 && \text{Sijoitetaan } x = 80. \\ &= 0,0046 \cdot 80^2 - 0,0583 \cdot 80 + 2,0000 \\ &\approx 27 \text{ (m)} \end{aligned}$$

Jarrutusmatka on 27 metriä.

c) Ratkaistaan nopeus x , kun jarrutusmatka $y = 30$ m.

$$y = 0,0046x^2 - 0,0583x + 2,0000 \quad \text{Sijoitetaan } y = 30.$$

$$30 = 0,0046x^2 - 0,0583x + 2,0000 \quad \text{Ratkaistaan CAS-laskimella.}$$

$$x \approx -72 \text{ tai } x \approx 85$$

Auton nopeus on positiivinen luku eli $x \approx 85$ km/h. Jarrutusmatka on 30 m ajettaessa nopeudella 85 km/h.

Vastaus

a) $y = 0,0046x^2 - 0,0583x + 2,0000$

b) 27 m

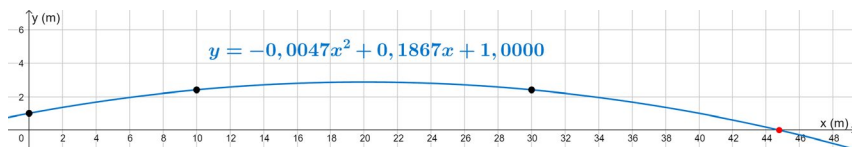
c) 85 km/h

K36

- a) Sijoitetaan pallon lentorata koordinaatistoon niin, että potku lähtee pisteestä $(0, 1)$. Tällöin lentorataa kuvaava paraabeli kulkee myös pisteiden $(10; 2,4)$ ja $(30; 2,4)$ kautta.

Paraabeli on toisen asteen polynomifunktion kuvaaja. Taulukoidaan pisteet ja sovitetaan pistejoukkoon toisen asteen polynomifunktio taulukkolaskentaohjelmalla.

	A	B
1	x	y
2	0	1
3	10	2,4
4	30	2,4

Pallon lentorataa kuvaavan paraabelin yhtälö neljän desimaalin tarkkuuteen sovitettuna on $y = -0,0047x^2 + 0,1867x + 1,0000$, missä y on korkeus ja x etäisyys lähtöpisteestä metreinä.

- b) Pallo osuu maahan paraabelin ja x -akselin oikeanpuoleisessa leikkauspisteessä. Leikkauspisteen y -koordinaatti on 0. Lasketaan leikkauspisteen positiivinen x -koordinaatti.

$$y = -0,0047x^2 + 0,1867x + 1,0000 \quad \text{Sijoitetaan } y = 0.$$

$$0 = -0,0047x^2 + 0,1867x + 1,0000 \quad \text{Ratkaistaan CAS-laskimella.}$$

$$x \approx 45 \text{ (m)}$$

Pallo osuisi maahan 45 metrin päässä lähtöpisteestä. Potku olisi siis kantanut 45 metriä.

Vastaus

- a) $y = -0,0047x^2 + 0,1867x + 1,0000$, kun pallon lähtöpiste on $(0, 1)$
b) 45 m

K37

a) $7^{2x} = 7^4$

Yhtälö toteutuu, kun eksponentit ovat yhtä suuret.

$$\begin{array}{l} 2x = 4 \\ x = 2 \end{array} \quad | : 2$$

b) $7^{x+3} = 49^x$

$$49 = 7^2$$

$$7^{x+3} = (7^2)^x$$

$$(a^m)^n = a^{mn}$$

$$7^{x+3} = 7^{2x}$$

Yhtälö toteutuu, kun eksponentit ovat yhtä suuret.

$$\begin{array}{l} x + 3 = 2x \\ -x = -3 \\ x = 3 \end{array} \quad \begin{array}{l} | -2x - 3 \\ | \cdot (-1) \end{array}$$

c) Yhtälöllä $7^x = -235$ ei ole ratkaisuja, koska potenssin 7^x arvo on aina positiivinen luku.

Vastaus

a) $x = 2$

b) $x = 3$

c) ei ratkaisuja

K38

a) $3^{4x+14} = 27^x$

$$3^{4x+14} = (3^3)^x$$

$$3^{4x+14} = 3^{3x}$$

$$4x + 14 = 3x \quad | -3x - 14$$

$$x = -14$$

$$27 = 3^3$$

$$(a^m)^n = a^{mn}$$

Yhtälö toteutuu, kun eksponentit ovat yhtä suuret.

b) $27^{2x} = 9^{x+8}$

$$(3^3)^{2x} = (3^2)^{x+8}$$

$$3^{6x} = 3^{2x+16}$$

$$6x = 2x + 16 \quad | -2x$$

$$4x = 16 \quad | :4$$

$$x = 4$$

$$27 = 3^3, 9 = 3^2$$

$$(a^m)^n = a^{mn}$$

Yhtälö toteutuu, kun eksponentit ovat yhtä suuret.

c) $5^{x^2} = 125^x$

$$5^{x^2} = (5^3)^x$$

$$5^{x^2} = 5^{3x}$$

$$x^2 = 3x \quad | -3x$$

$$x^2 - 3x = 0$$

$$125 = 5^3$$

$$(a^m)^n = a^{mn}$$

Yhtälö toteutuu, kun eksponentit ovat yhtä suuret.

Ratkaistaan toisen asteen yhtälö.

$$a = 1, \quad b = -3 \quad \text{ja} \quad c = 0$$

$$x = \frac{-(-3) \pm \sqrt{(-3)^2 - 4 \cdot 1 \cdot 0}}{2 \cdot 1}$$

$$= \frac{3 \pm \sqrt{9}}{2}$$

$$= \frac{3 \pm 3}{2}$$

$$x = \frac{3+3}{2} = 3 \quad \text{tai} \quad x = \frac{3-3}{2} = 0$$

$$x = \frac{-b \pm \sqrt{b^2 - 4ac}}{2a}$$

Vastaus

a) $x = -14$

b) $x = 4$

c) $x = 0$ tai $x = 3$

K39

a) $f(4) = 15 \cdot 2^4 = 240$

Sijoitetaan $x = 4$ funktion
lausekkeeseen $f(x) = 15 \cdot 2^x$.

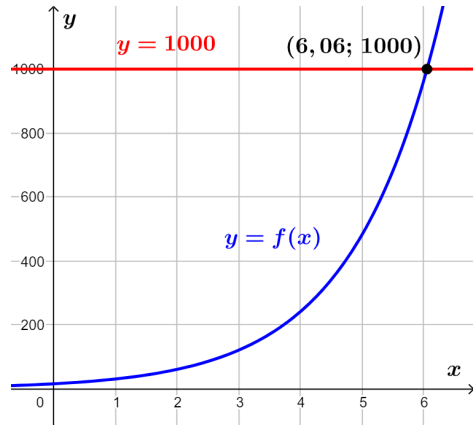
Tulos tarkoittaa, että musiikkivideon katsoneiden lukumäärä 4 tunnin kuluttua on 240.

b) Koska x on aika tunteina, funktion $f(x) = 15 \cdot 2^x$ lausekkeen muutoskerroin 2 tarkoittaa, että katsoneiden lukumäärä tulee joka tunti kaksinkertaiseksi.

c) Piirretään funktion f kuvaaja.

Piirretään suora $y = 1000$ ja määritetään suoran ja kuvaajan leikkauspiste.

Videon katsoneiden lukumäärä on 1000, kun aikaa on kulunut noin 6,1 tuntia.

d) Ratkaistaan, millä muuttujan x arvolla funktion f arvo on 10 000 (henkilöä).

$$f(x) = 10\,000$$

$$15 \cdot 2^x = 10\,000$$

$$x = 9,380\dots$$

$$x \approx 9,4 \text{ (tuntia)}$$

Sijoitetaan $f(x) = 15 \cdot 2^x$.
Ratkaistaan CAS-laskimella.

Videon on katsonut 10 000 henkilöä noin 9,4 tunnin kuluttua.

Vastaus

a) $f(4) = 240$

Videon on katsonut 4 tunnin kuluttua 240 henkilöä.

b) kaksinkertaiseksi

c) 6,1 tunnin kuluttua

d) $15 \cdot 2^x = 10\,000$; 9,4 tunnin kuluttua

K40

Peuroja alussa on 120, joten peurojen lukumäärän ilmaisee funktio

$$f(x) = 120 \cdot e^{0,103x}.$$

a) Lasketaan funktion f arvo, kun $x = 10$ (v).

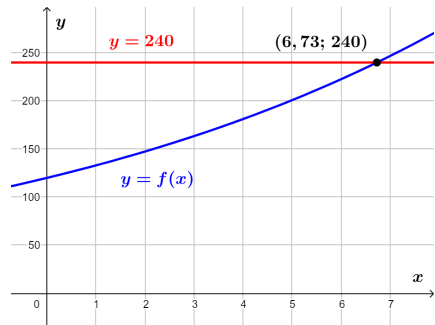
$$f(10) = 120 \cdot e^{0,103 \cdot 10} = 336,127... \approx 340 \text{ (kpl)}$$

10 vuoden kuluttua peuroja on noin 340.

b) Piirretään funktion f kuvaaja.

Peurapopulaation kaksinkertainen määrä on $2 \cdot 120 = 240$.

Piirretään suora $y = 240$ ja määritetään suoran ja funktion kuvaajan leikkauspiste.

Peurapopulaation koko on kaksinkertaistunut, kun aikaa on kulunut noin 6,7 vuotta.

Vastaus

a) 340 peuraa

b) 6,7 vuotta

K41

Bakteerikasvuston massa tulee joka vuorokausi 2,9-kertaiseksi ja sen massa alussa on 130 g.

Bakteerikasvuston massan grammoina x vuorokauden jälkeen ilmaisee funktio $f(x) = 130 \cdot 2,9^x$.

a) Lasketaan funktion f arvo, kun $x = 3$.

$$f(3) = 130 \cdot 2,9^3 = 3170,57 \approx 3200 \text{ (g)}$$

Kolmen vuorokauden kuluttua bakteerikasvuston massa on noin 3200 g.

b) Vuorokaudessa on 24 tuntia, joten 6 tuntia on $\frac{6}{24} = 0,25$ vuorokautta.

Lasketaan funktion f arvo, kun $x = 0,25$.

$$f(0,25) = 130 \cdot 2,9^{0,25} = 169,645... \approx 170 \text{ (g)}$$

Kuuden tunnin kuluttua bakteerikasvuston massa on noin 170 g.

c) Lasketaan funktion f arvo, kun $x = -1,5$.

$$f(-1,5) = 130 \cdot 2,9^{-1,5} = 26,323... \approx 26 \text{ (g)}$$

Bakteerikasvuston massa 1,5 vuorokautta sitten oli noin 26 g.

Vastaus

- a) 3200 g
- b) 170 g
- c) 26 g

K42

- a) Liittymien määrä kasvaa joka vuosi 30 %, joten vuoden kuluttua määrä on $100 \% + 30 \% = 130 \%$ tämän hetkisestä määrästä. Liittymien määrä tulee siis joka vuosi 1,3-kertaiseksi.

Liittymien määrä alussa on 23 000.

Liittymien määrän x vuoden kuluttua vuodesta 1980 jälkeen ilmaisee funktio $f(x) = 23\,000 \cdot 1,3^x$.

- b) Ratkaistaan, millä muuttujan x arvolla funktion f arvo on 3 000 000 (kpl).

$$f(x) = 3\,000\,000$$

$$\text{Sijoitetaan } f(x) = 23\,000 \cdot 1,3^x.$$

$$23\,000 \cdot 1,3^x = 3\,000\,000$$

$$\text{Ratkaistaan CAS-laskimella.}$$

$$x = 18,565\dots$$

$$x \approx 19 \text{ (vuotta)}$$

Liittymien määrä kasvaa ajan kuluessa, joten niiden määrä oli yli 3 000 000, kun vuodesta 1980 oli kulunut vähintään 19 vuotta, eli vuonna $1980 + 19 = 1999$.

Vastaus

- a) $f(x) = 23\,000 \cdot 1,3^x$
b) 1999

K43

- a) Merkitään yhden vuoden muutoskerrointa kirjaimella q . Vuonna 1990 saimaannorppien määrä oli 190 ja sen määrä tulee joka vuosi q -kertaiseksi. 25 vuoden kuluttua eli vuonna 2015 saimaannorppien määrä on $190 \cdot q^{25}$ (kpl).

Toisaalta vuonna 2015 saimaannorppien määrä oli 320.

Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan muutoskerroin q .

$$190 \cdot q^{25} = 320$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$q = 1,021070\dots$$

$$q \approx 1,02107$$

Saimaannorppien määrä tulee joka vuosi keskimäärin 1,02107-kertaiseksi, joten määrä kasvaa vuosittain keskimäärin 2,107 % $\approx$ 2,1 %.

- b) Saimaannorppien määrän x vuoden kuluttua vuodesta 1990 ilmaisee funktio $f(x) = 190 \cdot 1,02107^x$.

Ratkaistaan, millä muuttujan x arvolla funktion f arvo on 400 (kpl).

$$f(x) = 400$$

Sijoitetaan $f(x) = 190 \cdot 1,02107^x$.

$$190 \cdot 1,02107^x = 400$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$x = 35,702\dots$$

$$x \approx 35,7 \text{ (vuotta)}$$

Saimaannorppien määrä kasvaa ajan kuluessa, joten ensimmäinen vuosi, jona saimaannorppia on yli 400 on $1990 + 36 = 2026$.

- c) Vuodesta 1990 vuoteen 2020 on 30 vuotta. Lasketaan funktion f arvo, kun $x = 30$.

$$f(30) = 190 \cdot 1,02107^{30} = 355,15... \approx 360 \text{ (kpl)}$$

Saimaannorppien määrä vuonna 2020 oli noin 360.

Vastaus

- a) 2,1 %
- b) 2026
- c) 360

K44

Radioaktiivisen aineen määrä vähenee joka vuosi $0,043\%$, joten vuoden kuluttua sen määrä on $100\% - 0,043\% = 99,957\%$ tämän hetkisestä määrästä. Aineen määrä tulee siis joka vuosi $0,99957$ -kertaiseksi.

Merkitään radioaktiivisen aineen määrää alussa kirjaimella a .

Aineen määrän x vuoden jälkeen ilmaisee funktio $f(x) = a \cdot 0,99957^x$.

Kun aineen määrä on puolittunut, se on $0,5a$. Ratkaistaan, millä muuttujan x arvolla funktion f arvo on $0,5a$.

$$f(x) = 0,5a$$

$$\text{Sijoitetaan } f(x) = a \cdot 0,99957^x.$$

$$a \cdot 0,99957^x = 0,5a$$

$$\text{Ratkaistaan CAS-laskimella.}$$

$$x = 1611,623\dots$$

$$x \approx 1610 \text{ (vuotta)}$$

Radioaktiivisen aineen puoliintumisaika on noin 1610 vuotta.

Vastaus

1610 vuotta

K45

Merkitään auringon lämpösäteilyn alkuperäistä määrää kirjaimella a .

Yhden senttimetrin paksuisen kerroksen läpi pääsee

$100 \% - 23 \% = 77 \%$ siihen tulevasta säteilystä, joten läpi päässeän säteilyn määrä tulee

$0,77$ -kertaiseksi. Kun säteily on läpäissyt x senttimetriä paksun lasin, valon määrä on tullut $0,77^x$ -kertaiseksi.

Säteilyn määrän x senttimetriä paksun lasin jälkeen ilmaisee funktio

$$f(x) = a \cdot 0,77^x.$$

a) Lasketaan funktion f arvo, kun $x = 0,7$ (cm).

$$f(0,7) = a \cdot 0,77^{0,7} = 0,832...a \approx 0,83a$$

Alkuperäisestä säteilyn määrästä a on jäljellä 83% , joten lasi pidättää lämpösäteilystä $100 \% - 83 \% = 17 \%$.

b) Lasketaan funktion f arvo, kun $x = 2,5$ (cm).

$$f(2,5) = a \cdot 0,77^{2,5} = 0,520...a \approx 0,52a$$

Alkuperäisestä säteilyn määrästä a on jäljellä 52% , joten lasi pidättää lämpösäteilystä $100 \% - 52 \% = 48 \%$.

Vastaus

a) 17%

b) 48%

K46

Merkitään kaasun alkuperäistä määrää kirjaimella a .

Yksi männänisku poistaa 3,0 % kammiossa olevasta kaasusta, joten kaasun määrä tulee 0,97-kertaiseksi. Kaasun määrä x männäniskun jälkeen on tullut $0,97^x$ -kertaiseksi.

Kaasun määrän x männäniskun jälkeen ilmaisee funktio

$$f(x) = a \cdot 0,97^x.$$

Kun kaasusta on poistunut 99 %, sitä on jäljellä 1 % ja sen määrä on $0,01a$. Ratkaistaan, millä muuttujan x arvolla funktion f arvo on $0,01a$.

$$f(x) = 0,01a$$

$$\text{Sijoitetaan } f(x) = a \cdot 0,97^x.$$

$$a \cdot 0,97^x = 0,01a$$

$$\text{Ratkaistaan CAS-laskimella.}$$

$$x = 151,191\dots$$

$$x \approx 151,2 \text{ (kpl)}$$

Männäniskujen määrä on kokonaisluku, joten kaasusta on poistunut 99 %, kun mäntä on iskenyt 152 kertaa.

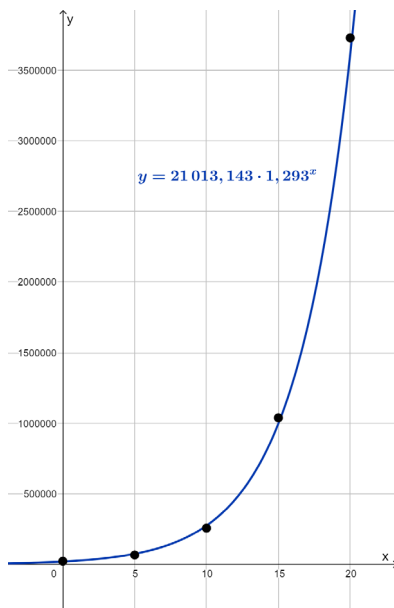
Vastaus

152

K47

- a) Muuttuja x on vuodesta 1980 kulunut aika vuosina ja muuttuja y matkapuhelinliittymien lukumäärä. Taulukoidaan havaintoarvot ja sovitetaan pistejoukkoon eksponentiaalinen malli taulukkolaskentaohjelmalla.

	A	B
1	Aika x (v)	Liittymien määrä y (kpl)
2	0	23 482
3	5	67 639
4	10	257 872
5	15	1 039 126
6	20	3 728 625

Liittymien määrää (kpl) kuvaava eksponentiaalinen malli kolmen desimaalin tarkkuudella sovitettuna on

$$f(x) = 21\,013,143 \cdot 1,293^x,$$

missä x on vuodesta 1980 kulunut aika vuosina.

b) Vuodesta 1980 vuoteen 1991 on $1991 - 1980 = 11$ vuotta.

Lasketaan funktion f arvo, kun $x = 11$ (vuotta).

$$f(11) = 21\,013,143 \cdot 1,293^{11} = 354\,874,496... \approx 355\,000 \text{ (kpl)}$$

Mallin mukaan vuonna 1991 puhelinliittymien määrä on 355 000.

c) Lasketaan, millä muuttujan x arvolla funktion f arvo on 500 000 (kpl).

$$f(x) = 500\,000 \qquad f(x) = 21\,013,143 \cdot 1,293^x.$$

$$21\,013,143 \cdot 1,293^x = 500\,000 \qquad \text{Ratkaistaan CAS-laskimella.}$$

$$x = 12,334...$$

$$x \approx 12,3 \text{ (vuotta)}$$

Mallin mukaan puhelinliittymien määrä ylitti 500 000 vuoden $1980 + 12 = 1992$ aikana.

Vastaus

a) $f(x) = 21\,013,143 \cdot 1,293^x$

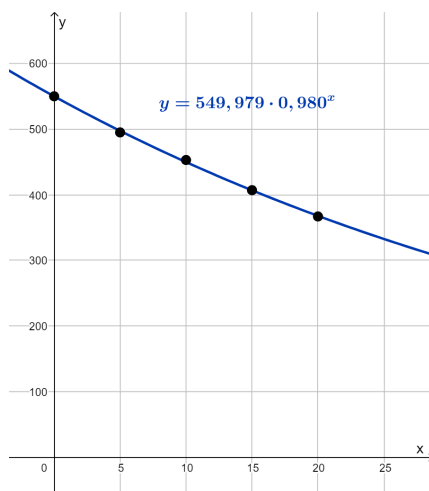
b) 355 000

c) vuoden 1992 aikana

K48

- a) Muuttuja x on vuodesta 2000 kulunut aika vuosina ja muuttuja y kylän asukasluku. Taulukoidaan havaintoarvot ja sovitetaan pistejoukkoon eksponentiaalinen malli taulukkolaskentaohjelmalla.

	A	B
1	Aika x (v)	Asukasluku y (kpl)
2	0	550
3	5	495
4	10	453
5	15	407
6	20	367

Kylän asukaslukua kuvaava eksponentiaalinen malli kolmen desimaalin tarkkuudella sovitettuna on

$$f(x) = 549,979 \cdot 0,980^x,$$

missä x on vuodesta 2000 kulunut aika vuosina.

b) Vuodesta 2000 vuoteen 2030 on $2030 - 2000 = 30$ vuotta.

Lasketaan funktion f arvo, kun $x = 30$ (vuotta).

$$f(30) = 549,979 \cdot 0,980^{30} = 300,004... \approx 300 \text{ (asukasta)}$$

Mallin mukaan vuonna 2030 kylässä asuu 300 asukasta.

Vastaus

a) $f(x) = 549,979 \cdot 0,980^x$

b) 300 asukasta

K49

Kootaan tiedot taulukkoon.

vuosi	vlogin päivittäinen katsojamäärä
2018	450
2022	5300

- a) Rakennusvlogin katsojien määrä kasvaa joka vuosi yhtä monella katsojalla, joten muutos on lineaarista.

4 vuoden aikana päivittäisten katsojien määrä on kasvanut $5300 - 450 = 4850$ katsojalla. Yhdessä vuodessa kasvu on ollut keskimäärin $\frac{4850}{4} = 1212,5$ katsojaa.

Kun vuoden 2018 alusta on kulunut x vuotta, vlogin katsojien määrän ilmaisee funktio

$$f(x) = 1212,5x + 450.$$

Lukijamäärään 450

lisätään x kertaa 1212,5.

Vuodesta 2018 vuoteen 2030 on kulunut aikaa 12 vuotta. Lasketaan funktion f arvo, kun $x = 12$ (vuotta).

$$f(12) = 1212,5 \cdot 12 + 450 = 15\,000$$

Tammikuussa 2030 vlogin päivittäisten katsojien määrä on 15 000.

- b) Rakennusvlogin katsojien määrä kasvaa joka vuosi yhtä monta prosenttia, joten muutos on eksponentiaalista.

Merkitään yhden vuoden muutoskerrointa kirjaimella q . Kun vuodesta 2018 on kulunut 4 vuotta, katsojien määrä on $450 \cdot q^4$. Toisaalta katsojien määrä on 5300.

Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan muutoskerroin q .

$$450 \cdot q^4 = 5300 \quad \text{Ratkaistaan CAS-laskimella.}$$

$$q = -1,852532... \quad \text{tai} \quad q = 1,852532...$$

$$q \approx -1,85253 \quad q \approx 1,85253$$

Muutoskerroin on positiivinen luku, joten $q \approx 1,85253$.

Kun vuoden 2018 alusta on kulunut x vuotta, vlogin katsojien määrän ilmaisee funktio

$$g(x) = 450 \cdot 1,85253^x. \quad \begin{array}{l} \text{Lukijamäärä 450 kerrotaan} \\ x \text{ kertaa luvulla 1,85253.} \end{array}$$

Lasketaan funktion f arvo, kun $x = 12$ (vuotta).

$$f(12) = 450 \cdot 1,85253^{12} = 735\,183,091... \approx 740\,000$$

Tammikuussa 2030 vlogin päivittäisten katsojien määrä on noin 740 000.

Vastaus

a) 15 000

b) 740 000

K50

Merkitään yhden tunnin muutoskerrointa kirjaimella q . Lämpötilaero on alussa $27\text{ °C} - 4\text{ °C} = 23\text{ °C}$ ja se tulee joka tunti q -kertaiseksi. Neljän tunnin kuluttua lämpötilaero on $23 \cdot q^4$ (°C).

Toisaalta neljän tunnin kuluttua lämpötilaero on $27\text{ °C} - 21\text{ °C} = 6\text{ °C}$.

Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan muutoskerroin q .

$$23 \cdot q^4 = 6$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$q = -0,714670... \quad \text{tai} \quad q = 0,714670...$$

$$q \approx -0,71467 \quad q \approx 0,71467$$

Muutoskerroin on positiivinen luku, joten $q \approx 0,71467$.

Juomapullon ja ulkoilman lämpötilaeron celsius-asteina x tunnin kuluttua ilmaisee funktio $f(x) = 23 \cdot 0,71467^x$.

Kun juomapullon lämpötila on 12 °C , juomapullon ja ulkoilman välinen lämpötilaero on $27\text{ °C} - 12\text{ °C} = 15\text{ °C}$.

Ratkaistaan, millä muuttujan x arvolla funktion f arvo on 15 (°C).

$$f(x) = 15$$

$$\text{Sijoitetaan } f(x) = 23 \cdot 0,71467^x.$$

$$23 \cdot 0,71467^x = 15$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$x = 1,27240...$$

$$x \approx 1,2724 \text{ (tuntia)}$$

Muutetaan 1,2724 tuntia tunneiksi ja minuuteiksi.

$$0,2724 \text{ h} = 0,2724 \cdot 60 \text{ min} = 16,34\dots \text{ min} \approx 16 \text{ min},$$

joten $1,2724 \text{ h} \approx 1 \text{ h } 16 \text{ min}$.

Koska juomapullon lämpötila kasvaa ajan kuluessa, olisi juoma pitänyt nauttia viimeistään, kun ulosviennistä on kulunut 1 h 16 min.

Vastaus

Kun ulosviennistä on kulunut 1 h 16 min (1,2724 h).

K51

a) Luvun 49 seitsemänkantainen logaritmi merkitään $\log_7 49$.

$\log_7 49 = 2$, $\log_7 49$ on se potenssi, johon kantaluku 7
koska $7^2 = 49$. on korotettava, jotta tulokseksi saadaan 49.

b) Luvun 128 kaksikantainen logaritmi merkitään $\log_2 128$.

$\log_2 128 = 7$, $\log_2 128$ on se potenssi, johon kantaluku 2
koska $2^7 = 128$. on korotettava, jotta tulokseksi saadaan 128.

c) Luvun 10 000 kymmenkantainen logaritmi merkitään $\log_{10} 10\,000$.

$\log_{10} 10\,000 = 4$, $\log_{10} 10\,000$ on se potenssi, johon
koska $10^4 = 10\,000$. kantaluku 10 on korotettava, jotta
tulokseksi saadaan 10 000.

Vastaus

a) $\log_7 49 = 2$ (koska $7^2 = 49$)

b) $\log_2 128 = 7$ (koska $2^7 = 128$)

c) $\log_{10} 10\,000 = 4$ (koska $10^4 = 10\,000$)

K52

a) $5^x = 73$

EkspONENTTI x on luvun 73 viisi-
kantainen logaritmi.

$$x = \log_5 73$$

Ratkaistaan likiarvo laskimella.

$$= 2,665... \approx 2,67$$

b) $3^{2x} = 21$

EkspONENTTI $2x$ on luvun 21 kolme-
kantainen logaritmi.

$$2x = \log_3 21 \quad | :2$$

Ratkaistaan x .

$$x = \frac{\log_3 21}{2}$$

Ratkaistaan likiarvo laskimella.

$$= 1,385... \approx 1,39$$

c) $2^{3-5x} = 189$

EkspONENTTI $3-5x$ on luvun 189 kaksi-
kantainen logaritmi.

$$3-5x = \log_2 189 \quad | -3$$

Ratkaistaan x .

$$-5x = \log_2 189 - 3 \quad | :(-5)$$

$$x = \frac{3 - \log_2 189}{5}$$

Ratkaistaan likiarvo laskimella.

$$= -0,912... \approx -0,91$$

Vastaus

a) $x \approx 2,67$

b) $x \approx 1,39$

c) $x \approx -0,91$

K53

a) Koska muuttujan x kolmekantainen logaritmi on 2, niin $x = 3^2 = 9$.

b) Koska muuttujan x kuusikantainen logaritmi on 2, niin
 $x = 6^2 = 36$.

c) Koska muuttujan x kaksikantainen logaritmi on -3 , niin
 $x = 2^{-3} = \frac{1}{2^3} = \frac{1}{8}$.

Vastaus

a) $x = 9$

b) $x = 36$

c) $x = \frac{1}{8}$

K54

a) $\log_4 4^9 = 9$, koska $4^9 = 4^9$.

b) $\log_8 1 = 0$, koska $8^0 = 1$.

c) $\log_2 0,5 = -1$, koska $2^{-1} = \frac{1}{2^1} = \frac{1}{2} = 0,5$.

Vastaus

a) $\log_4 4^9 = 9$

b) $\log_8 1 = 0$

c) $\log_2 0,5 = -1$

K55

- a) Venuksen fysikaalinen kirkkaus on $F = 58$. Lasketaan Venuksen magnitudi.

$$m = -2,5 \log_{10} 58 = -4,408... \approx -4,4$$

Siriuksen fysikaalinen kirkkaus on $F = 4,0$. Lasketaan Siriuksen magnitudi.

$$m = -2,5 \log_{10} 4,0 = -1,505... \approx -1,5$$

- b) Sijoitetaan kaavaan $m = -2,5 \log_{10} F$ magnitudi $m = 6,0$ ja ratkaistaan F .

$$m = -2,5 \log_{10} F$$

Sijoitetaan $m = 6,0$.

$$6,0 = -2,5 \log_{10} F$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$F = 0,00398...$$

$$F \approx 0,004$$

Koska fysikaalisen kirkkauden F yksikkönä on Vegan kirkkaus, himmeimpien paljaalla silmällä havaittavien taivaankappaleiden fysikaalinen kirkkaus on noin neljä tuhannesosaa Vegan kirkkaudesta.

Vastaus

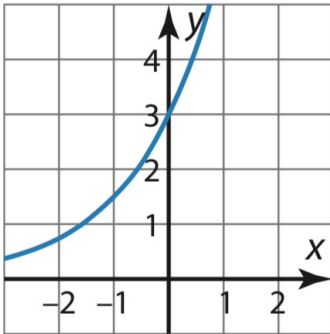
- a) Venus: $m = -2,5 \log_{10} 58 \approx -4,4$

Sirius: $m = -2,5 \log_{10} 4,0 \approx -1,5$

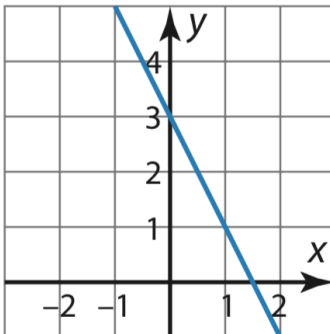
- b) $F \approx 0,004$ eli kirkkaus on neljä tuhannesosaa Vegan kirkkaudesta.

A1

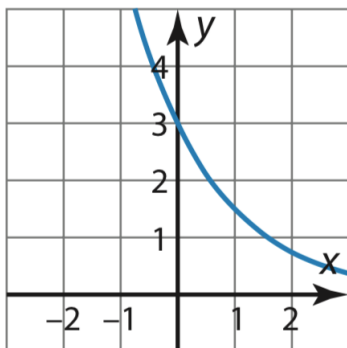
Funktio $f(x) = 3 \cdot 2^x$ on muotoa $a \cdot q^x$, joten se kuvaa eksponentiaalista muutosta. Koska muutoskerroin $q = 2 > 1$, niin funktio kuvaa eksponentiaalista kasvamista. Funktion kuvaaja on siis vaihtoehto 4.

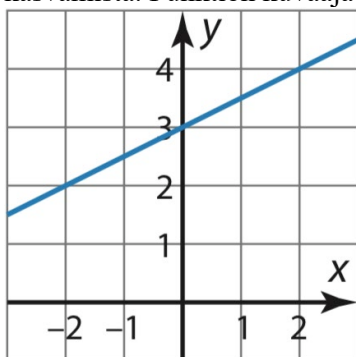
Funktio $g(x) = 3 - 2x$ on muotoa $s + kx$, joten se kuvaa lineaarista muutosta. Koska kulmakerroin $k = -2 < 0$, niin funktio kuvaa lineaarista vähenemistä. Funktion kuvaaja on siis vaihtoehto 1.

Funktio $h(x) = 3 \cdot 0,5^x$ on muotoa $a \cdot q^x$, joten se kuvaa eksponentiaalista muutosta. Koska muutoskerroin $q = 0,5 < 1$, niin funktio kuvaa eksponentiaalista vähenemistä. Funktion kuvaaja on siis vaihtoehto 2.

Funktio $i(x) = 3 + 0,5x$ on muotoa $s + kx$, joten se kuvaa lineaarista muutosta. Koska kulmakerroin $k = 0,5 > 0$, niin funktio kuvaa lineaarista kasvamista. Funktion kuvaaja on siis vaihtoehto 3.

Vastaus

$f - 4, g - 1, h - 2, i - 3$

A2

$$\begin{aligned}\text{a)} \quad (7x)^2 x^5 &= 7^2 \cdot x^2 x^5 \\ &= 49x^{2+5} \\ &= 49x^7\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}(ab)^n &= a^n b^n \\ a^m a^n &= a^{m+n}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{b)} \quad \frac{12x^5 x^2}{2x^3 \cdot 3x^4} &= \frac{8x^7}{2 \cdot 3 \cdot x^3 \cdot x^4} \\ &= \frac{12 \cancel{x^7}}{6 \cancel{x^7}} \\ &= \frac{12}{6} = 2\end{aligned}$$

$$a^m a^n = a^{m+n}$$

$$\begin{aligned}\text{c)} \quad (5x)^2 - 5x^2 &= 5^2 \cdot x^2 - 5x^2 \\ &= 25x^2 - 5x^2 \\ &= 20x^2\end{aligned}$$

$$(ab)^n = a^n b^n$$

$$\begin{aligned}\text{d)} \quad 50 \cdot \left(\frac{x}{5}\right)^2 &= 50 \cdot \frac{x^2}{5^2} \\ &= \frac{50x^2}{25} \\ &= \frac{\cancel{50}^2 x^2}{\cancel{25}_1} \\ &= 2x^2\end{aligned}$$

$$\left(\frac{a}{b}\right)^n = \frac{a^n}{b^n}$$

Vastaus

a) $49x^7$

b) 2

c) $20x^2$

d) $2x^2$

A3

a) $x^8 = 6561$

Yhtälön ratkaisut ovat luvun 6561 kahdeksas juuri ja sen vastaluku.

$$\begin{aligned}x &= \sqrt[8]{6561} \quad \text{tai} \quad x = -\sqrt[8]{6561} \\ &= 3 \qquad \qquad \qquad = -3\end{aligned}$$

Laskimella $6561^{\frac{1}{8}} = 3$.

b) $3x^5 = -3072 \quad |:3$

Muokataan yhtälön vasemmalle puolelle pelkkä potenssilauseke.

$$x^5 = -1024$$

Yhtälön ratkaisu on luvun -1024 viides juuri.

$$\begin{aligned}x &= \sqrt[5]{-1024} \\ &= -4\end{aligned}$$

Laskimella $(-1024)^{\frac{1}{5}} = -4$.

c) $4^{2x+1} = 4^{21}$

Yhtälö toteutuu, kun eksponentit ovat yhtä suuret.

$$\begin{aligned}2x+1 &= 21 \quad | -1 \\ 2x &= 20 \quad |:2 \\ x &= 10\end{aligned}$$

d) $4^{x+1} = 8^{x-2}$

$$4 = 2^2, \quad 8 = 2^3$$

$$(2^2)^{x+1} = (2^3)^{x-2}$$

$$(a^m)^n = a^{mn}$$

$$2^{2x+2} = 2^{3x-6}$$

Yhtälö toteutuu, kun eksponentit ovat yhtä suuret.

$$\begin{aligned}2x+2 &= 3x-6 \quad | -3x-2 \\ -x &= -8 \quad | \cdot (-1) \\ x &= 8\end{aligned}$$

Vastaus

a) $x = -3$ tai $x = 3$

b) $x = -4$

c) $x = 10$

d) $x = 8$

A4

- a) Lasketaan pisteiden $(1, -3)$ ja $(4, -2)$ kautta kulkevan suoran kulmakerroin.

$$\begin{aligned}k &= \frac{y_2 - y_1}{x_2 - x_1} \\&= \frac{-2 - (-3)}{4 - 1} = \frac{-2 + 3}{-3} = \frac{1}{3}\end{aligned}$$

Sijoitetaan $y_2 = -2$, $y_1 = -3$,
 $x_2 = 4$ ja $x_1 = 1$.

- b) Suora kulkee pisteen $(1, -3)$ kautta ja sen kulmakerroin on $\frac{1}{3}$.

Muodostetaan suoran yhtälö.

$$y - y_0 = k(x - x_0)$$

$$y_0 = -3, k = \frac{1}{3} \text{ ja } x_0 = 1$$

$$y - (-3) = \frac{1}{3}(x - 1)$$

Ratkaistaan muuttuja y .

$$y + 3 = \frac{1}{3}(x - 1)$$

$$y + 3 = \frac{1}{3}x - \frac{1}{3} \quad | -3$$

$$y = \frac{1}{3}x - \frac{10}{3}$$

Suoran yhtälö on $y = \frac{1}{3}x - \frac{10}{3}$.

c) Ratkaistaan suoran $y = \frac{1}{3}x - \frac{10}{3}$ ja x -akselin leikkauspiste.

$$y = \frac{1}{3}x - \frac{10}{3}$$

Sijoitetaan $y = 0$ ja
ratkaistaan x .

$$0 = \frac{1}{3}x - \frac{10}{3} \quad | \cdot 3$$

$$0 = x - 10 \quad | +10$$

$$10 = x$$

$$x = 10$$

Leikkauspiste on $(10, 0)$.

Suoran yhtälön $y = \frac{1}{3}x - \frac{10}{3}$ vakiotermi on $-\frac{10}{3}$, joten suora

leikkaa y -akselin pisteessä $(0, -\frac{10}{3})$.

Vastaus

a) $k = \frac{1}{3}$

b) $y = \frac{1}{3}x - \frac{10}{3}$

c) $(0, -\frac{10}{3})$ ja $(10, 0)$

A5

Merkitään maalin A määrää litroina kirjaimella x ja maalin B määrää litroina kirjaimella y .

Keltainen pigmentti:

Litraan maalia A menee $80 \text{ g} = 0,08 \text{ kg}$ keltaista pigmenttiä. Maaliin A siis menee yhteensä $0,08x$ (kg) keltaista pigmenttiä.

Litraan maalia B menee $120 \text{ g} = 0,12 \text{ kg}$ keltaista pigmenttiä. Maaliin B siis menee yhteensä $0,12y$ (kg) keltaista pigmenttiä.

Yhteensä keltaista pigmenttiä käytettiin $3,2$ kg.

Sininen pigmentti:

Litraan maalia A menee $110 \text{ g} = 0,11 \text{ kg}$ sinistä pigmenttiä. Maaliin A siis menee yhteensä $0,11x$ (kg) sinistä pigmenttiä.

Litraan maalia B menee $90 \text{ g} = 0,09 \text{ kg}$ sinistä pigmenttiä. Maaliin B siis menee yhteensä $0,09y$ (kg) sinistä pigmenttiä.

Yhteensä sinistä pigmenttiä käytettiin $3,5$ kg.

Muodostetaan yhtälöpari ja ratkaistaan x ja y .

$$\begin{cases} 0,08x + 0,12y = 3,2 \\ 0,11x + 0,09y = 3,5 \end{cases} \quad \text{Ratkaistaan CAS-laskimella.}$$

$$x = 22 \text{ ja } y = 12$$

Väripigmenteistä valmistettiin 22 litraa maalia A ja 12 litraa maalia B.

Vastaus

maalia A 22 litraa, maalia B 12 litraa

A6

- a) Merkitään vuorokauden maksimilämpötilaa x ($^{\circ}\text{C}$) ja myytyjen virvoitusjuomien lukumäärää y . Myynnin riippuvuus lämpötilasta on lineaarinen, eli sitä kuvaa suora.

Annetuista tiedoista saadaan kaksi koordinaatiston pistettä.

Lämpötila x ($^{\circ}\text{C}$)	Myydyt virvoitusjuomat y (pulloa)	(x, y)
14	80	(14, 80)
17	95	(17, 95)

Lasketaan suoran kulmakerroin.

$$k = \frac{95 - 80}{17 - 14} = \frac{15}{3} = 5$$

$$k = \frac{y_2 - y_1}{x_2 - x_1}$$

Suora kulkee pisteen (14, 80) kautta ja sen kulmakerroin on 5. Muodostetaan suoran yhtälö.

$$y - 80 = 5(x - 14)$$

$$y - y_0 = k(x - x_0)$$

Ratkaistaan muuttuja y
CAS-laskimella.

$$y = 5x + 10$$

Suoran yhtälö on $y = 5x + 10$.

- b) Sijoitetaan suoran yhtälöön lämpötila $x = 25$ (°C) ja ratkaistaan myytyjen virvoitusjuomien määrä y .

$$y = 5x + 10$$

Sijoitetaan $x = 25$.

$$y = 5 \cdot 25 + 10$$

$$y = 135 \text{ (pulloa)}$$

Virvoitusjuomia menee kaupaksi 135 pulloa.

- c) Sijoitetaan suoran yhtälöön myytyjen virvoitusjuomien määrä $y = 0$ (pulloa) ja ratkaistaan lämpötila x .

$$y = 5x + 10$$

Sijoitetaan $y = 0$.

$$0 = 5x + 10$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$x = -2 \text{ (°C)}$$

Virvoitusjuomien myynti loppuu kokonaan, kun päivän korkein lämpötila on -2 °C.

Vastaus

- a) $y = 5x + 10$
b) 135 pulloa
c) -2 °C

A7

- a) Merkitään vuosittaista muutoskerrointa kirjaimella q . Gepardien määrä tuli siis joka vuosi q -kertaiseksi.

Vuonna 1900 gepardeja arvioitiin olevan 100 000. Vuodesta 1900 vuoteen 2017 kulunut aika on $2017 - 1900 = 117$ vuotta. Vuonna 2017 gepardien lukumäärä oli siis $q^{117} \cdot 100\,000$.

Toisaalta vuonna 2017 gepardeja oli 7100. Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan q .

$$q^{117} \cdot 100\,000 = 7100$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$q \approx 0,97765$$

$$\approx 0,978$$

Gepardien lukumäärä tuli joka vuosi 0,978-kertaiseksi, joten lukumäärä vuoden lopussa on aina 97,8 % edellisen vuoden lopun määrästä.

Gepardien lukumäärä väheni vuosittain keskimäärin $100\% - 97,8\% = 2,2\%$.

- b) Vuodesta 1900 vuoteen 1975 kulunut aika on $1975 - 1900 = 75$ vuotta. Vuonna 1975 gepardien lukumäärä oli siis

$$q^{75} \cdot 100\,000 = 0,97765^{75} \cdot 100\,000 = 18355 \approx 18\,000.$$

Vastaus

- a) 2,2 %
b) 18 000

A8

- a) Jos myynti vähenee lineaarisesti, sitä kuvaa suora. Tällöin kirjan myynti vähenee keskimäärin yhtä monella kappaletta vuosittain.

Kahdessa vuodessa kirjan myynti vähenee

$$2500 - 2200 = 300 \text{ kappaletta.}$$

Yhdessä vuodessa myynti vähenee siis

$$\frac{300}{2} = 150 \text{ kappaletta.}$$

Jos myynti vähenee lineaarisesti, kirjan myyntimäärä kuusi vuotta julkaisun jälkeen on

$$2500 - 6 \cdot 150 = 1600 \text{ kappaletta.}$$

- b) Merkitään vuosittaista muutoskerrointa kirjaimella q .

Julkaisuvuonna kirjaa myytiin 2500 kappaletta. Kahden vuoden jälkeen myytyjen kirjojen määrä oli $q^2 \cdot 2500$.

Toisaalta kahden vuoden jälkeen kirjojen myynti oli 2200 kappaletta. Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan q .

$$q^2 \cdot 2500 = 2200 \quad \text{Ratkaistaan CAS-laskimella.}$$

$$q \approx -0,93808 \text{ tai } q \approx 0,93808$$

Muutoskerroin on positiivinen luku, joten $q \approx 0,93808$.

Kirjan vuosittainen myynti tuli siis joka vuosi 0,93808-kertaiseksi. Lasketaan kirjan myyntimäärä kuuden vuoden jälkeen.

$$0,93808^6 \cdot 2500 = 1703,65 \approx 1700 \text{ (kappaletta)}$$

Vastaus

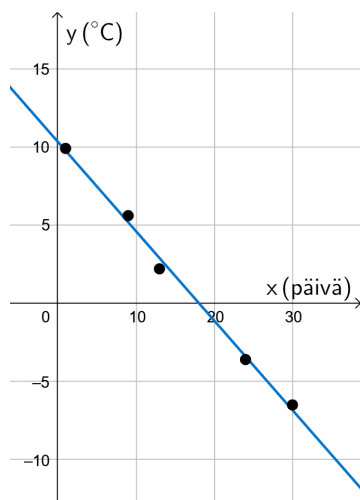
- a) 1600   b) 1700

A9

- a) Muuttuja x on päivän järjestysluku lokakuun ensimmäisestä päivästä alkaen ja muuttuja y vuorokauden keskilämpötila ($^{\circ}\text{C}$).

Syötetään havaintoarvot taulukkolaskentaohjelmaan ja sovitetaan pistejoukkoon suora.

	A	B
1	Päivä x	Keskilämpötila y ($^{\circ}\text{C}$)
2	1	9,9
3	9	5,6
4	13	2,2
5	24	-3,6
6	30	-6,5

Vuorokauden keskilämpötilaa kuvaava lineaarinen malli kolmen desimaalin tarkkuudella sovitettuna on

$$y = -0,572x + 10,328,$$

missä x on lokakuun päivä.

- b) Lasketaan keskilämpötila y , kun päivämäärä on 20.10. eli päivän järjestysluku $x = 20$.

$$\begin{aligned}y &= -0,572x + 10,328 && \text{Sijoitetaan } x = 20. \\&= -0,572 \cdot 20 + 10,328 \\&= -1,112 \\&\approx -1,1 \text{ (}^\circ\text{C)}\end{aligned}$$

Vuorokauden keskilämpötila oli $-1,1 \text{ }^\circ\text{C}$.

- c) Ratkaistaan päivän järjestysluku x , kun keskilämpötila $y = 0 \text{ }^\circ\text{C}$.

$$\begin{aligned}y &= -0,572x + 10,328 && \text{Sijoitetaan } y = 0. \\0 &= -0,572x + 10,328 && \text{Ratkaistaan CAS-laskimella.} \\x &= 18,055...\end{aligned}$$

Koska keskilämpötila laskee, ensimmäinen päivä, jonka keskilämpötila alitti $0 \text{ }^\circ\text{C}$ oli 19.10.

Vastaus

- a) $y = -0,572x + 10,328$, missä y on keskilämpötila ($^\circ\text{C}$) ja x lokakuun päivä.
b) $-1,1 \text{ }^\circ\text{C}$
c) 19.10.

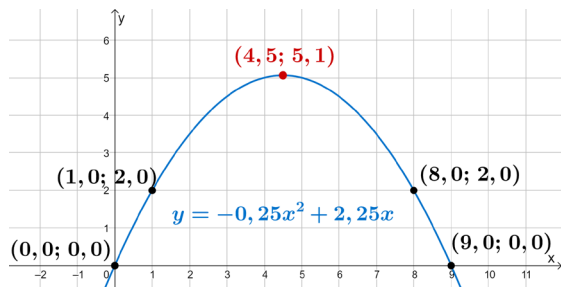
A10

Sijoitetaan tunnelin poikkileikkaus koordinaatistoon niin, että sen vasen alakulma on pisteessä $(0,0; 0,0)$. Koska tunnelin leveys pohjalla on 9,0 m, poikkileikkauksen oikea alakulma on pisteessä $(9,0; 0,0)$.

Tunnelin leveys 2,0 metrin korkeudella on 7,0 metriä. Paraabeli kulkee siis myös pisteiden $(1,0; 2,0)$ ja $(8,0; 2,0)$ kautta.

Paraabeli on toisen asteen polynomifunktion kuvaaja. Taulukoidaan pisteet ja sovitetaan pistejoukkoon toisen asteen polynomifunktio taulukkolaskentaohjelmalla.

	A	B
1	x	y
2	0,0	0,0
3	9,0	0,0
4	1,0	2,0
5	8,0	2,0

Tunnelin poikkileikkausta kuvaavan paraabelin yhtälö on $y = -0,25x^2 + 2,25x$, missä y on tunnelin korkeus ja x etäisyys tunnelin vasemmasta alakulmasta metreinä.

Tunnelin suurin korkeus on paraabelin huipussa. Paraabelin huippu sijaitsee x -akselin leikkauskohtien puolivälissä.

Lasketaan huipun x -koordinaatti.

$$x = \frac{0 + 9,0}{2} = 4,5$$

Lasketaan huipun y -koordinaatti.

$$\begin{aligned}y &= -0,25x^2 + 2,25x \\&= -0,25 \cdot 4,5^2 + 2,25 \cdot 4,5 \\&= 5,0625 \approx 5,1 \text{ (m)}\end{aligned}$$

Sijoitetaan $x = 4,5$.

Paraabelin huippu on siis pisteessä $(4,5; 5,1)$ ja näin ollen tunnelin suurin korkeus on $5,1$ metriä.

Vastaus

$5,1 \text{ m}$

B1

a) $x^5 = 120$

$$x = \sqrt[5]{120} \\ \approx 2,61$$

Yhtälön ratkaisu on luvun 120 viides juuri.

Laskimella $120^{\frac{1}{5}} \approx 2,61$.

b) $x^8 = 7054$

$$x = \sqrt[8]{7054} \quad \text{tai} \quad x = -\sqrt[8]{7054} \\ \approx 3,03 \quad \quad \approx -3,03$$

Yhtälön ratkaisut ovat luvun 7054 kahdeksas juuri ja sen vastaluku.

Laskimella $7054^{\frac{1}{8}} \approx 3,03$.

c) $4x^7 - 80 = 125 \quad | +80$

$$4x^7 = 205 \quad |:4$$

$$x^7 = \frac{205}{4}$$

$$x = \sqrt[7]{\frac{205}{4}} \\ \approx 1,75$$

Muokataan yhtälön vasemmalle puolelle pelkkä potenssilauseke.

Yhtälön ratkaisut on luvun $\frac{205}{4}$ seitsemäs juuri.

Laskimella $\left(\frac{205}{4}\right)^{\frac{1}{7}} \approx 1,75$.

d) $x^6 + 95 = 15 \quad | -95$

$$x^6 = -80$$

Yhtälöllä ei ole ratkaisuja, koska minkään luvun kuudes potenssi ei ole negatiivinen luku.

Muokataan yhtälön vasemmalle puolelle pelkkä potenssilauseke.

Vastaus

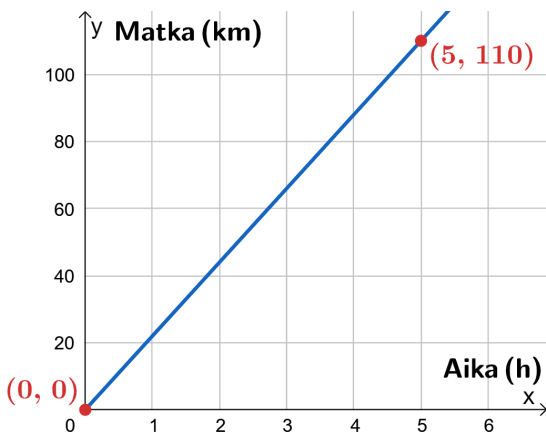
a) $x \approx 2,61$

b) $x \approx -3,03$ tai $x \approx 3,03$

c) $x \approx 1,75$

d) ei ratkaisuja

B2

- a) Suora kulkee pisteiden $(0, 0)$ ja $(5, 110)$ kautta. Määritetään suoran kulmakerroin.

$$k = \frac{110 - 0}{5 - 0} = \frac{110}{5} = 22$$

$$k = \frac{y_2 - y_1}{x_2 - x_1}$$

Suoran kulmakerroin $k = 22$.

- b) Kulmakertoimen mukaan 1 tunnissa Antti pyörii 22 km.
Kulmakerroin ilmaisee siis Antin pyöräilynopeuden 22 km/h.
- c) Suora kulkee pisteen $(0, 0)$ kautta ja sen kulmakerroin on 22.
Muodostetaan suoran yhtälö.

$$y - 0 = 22(x - 0)$$

$$y = 22x$$

$$y - y_0 = k(x - x_0)$$

Suoran yhtälö on $y = 22x$.

d) Ratkaistaan kulunut aika x , kun Antti on pyöräillyt $y = 75$ km.

$$y = 22x$$

Sijoitetaan $y = 75$.

$$75 = 22x \quad |:22$$

$$x = \frac{75}{22} = 3,4090... \approx 3,409 \text{ (h)}$$

Antti oli pyöräillyt 3 tuntia ja $0,409 \cdot 60 = 24,54 \approx 25$ minuuttia.

Vastaus

a) $k = 22$

b) Antin pyöräilynopeuden 22 km/h.

c) $y = 22x$

d) 3 h 25 min

B3

- b) Ratkaistaan suorien $y = x - 5$ ja $y = -2x + 1$ leikkauspiste.

Ratkaistaan siis yhtälöpari

$$\begin{cases} y = x - 5 \\ y = -2x + 1. \end{cases}$$

Käytetään sijoitusmenetelmää. Ensimmäisen yhtälön mukaan $y = x - 5$. Sijoitetaan lauseke $x - 5$ toiseen yhtälöön muuttujan y paikalle ja ratkaistaan x .

$$\begin{array}{rcl} x - 5 = -2x + 1 & | & +2x + 5 \\ 3x = 6 & & | : 3 \\ x = 2 & & \end{array}$$

Sijoitetaan $x = 2$ esimerkiksi ensimmäiseen yhtälöön ja ratkaistaan y .

$$\begin{aligned} y &= x - 5 \\ &= 2 - 5 \\ &= -3 \end{aligned}$$

Sijoitetaan $x = 2$.

Leikkauspiste on $(2, -3)$.

Koska tehtävän suora on yhdensuuntainen suoran $y = 3x - 2$ kanssa, niiden kulmakertoimet ovat yhtä suuret. Suoran kulmakerroin on siis 3.

Suora kulkee pisteen $(2, -3)$ kautta ja sen kulmakerroin on 3 .
Muodostetaan suoran yhtälö.

$$\begin{aligned}y - y_0 &= k(x - x_0) && y_0 = -3, k = 3 \text{ ja } x_0 = 2 \\y - (-3) &= 3(x - 2) && \text{Ratkaistaan muuttuja } y. \\y + 3 &= 3(x - 2) \\y + 3 &= 3x - 6 && | -3 \\y &= 3x - 9\end{aligned}$$

Suoran yhtälö on $y = 3x - 9$.

- b)** Piste on suoralla täsmälleen silloin, kun sen koordinaatit toteuttavat suoran yhtälön. Tutkitaan, toteuttaako piste $(20, 50)$ suoran yhtälön.

$$\begin{aligned}y &= 3x - 9 && \text{Sijoitetaan } x = 20 \text{ ja } y = 50. \\50 &= 3 \cdot 20 - 9 \\50 &= 60 - 9 \\50 &= 51 \\&\text{epätosi}\end{aligned}$$

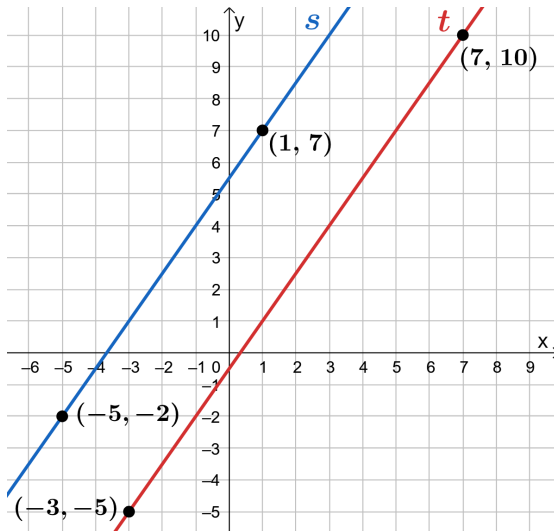
Piste $(20, 50)$ ei toteuta suoran yhtälöä, joten piste ei ole suoralla.

Vastaus

- a)** $y = 3x - 9$
b) ei ole

B4

- a) Merkitään annetut pisteet koordinaatistoon syöttämällä geometriaohjelmaan niiden koordinaatit. Piirretään pisteiden kautta kulkevat suorat s ja t .

Kuvan perusteella suorat vaikuttavat olevan yhdensuuntaiset. Vain laskemalla voidaan varmistua suorien yhdensuuntaisuudesta.

b) Lasketaan suorien kulmakertoimet ja verrataan niitä toisiinsa.

Suoran s kulmakerroin:

$$\begin{aligned}k_s &= \frac{y_2 - y_1}{x_2 - x_1} \\&= \frac{7 - (-2)}{1 - (-5)} = \frac{9}{6} = \frac{3}{2} (= 1,5)\end{aligned}$$

Suora s kulkee pisteiden
 $(-5, -2)$ ja $(1, 7)$ kautta.

Suoran t kulmakerroin:

$$\begin{aligned}k_t &= \frac{y_2 - y_1}{x_2 - x_1} \\&= \frac{10 - (-5)}{7 - (-3)} = \frac{15}{10} = \frac{3}{2} (= 1,5)\end{aligned}$$

Suora t kulkee pisteiden
 $(-3, -5)$ ja $(7, 10)$ kautta.

Kulmakertoimet ovat yhtä suuret, joten suorat s ja t ovat yhdensuuntaiset.

Vastaus

a) Suorat vaikuttavat olevan yhdensuuntaiset.

b) Suorat ovat yhdensuuntaiset. (Kummankin suoran kulmakerroin on $\frac{3}{2}$.)

B5

- a) Merkitään todellista nopeutta kirjaimella x ja mittarilukemaa kirjaimella y . Suureen y riippuvuutta suureesta x kuvaa suora.

Annetuista tiedoista saadaan kaksi koordinaatiston pistettä.

Todellinen nopeus x (km/h)	Mittarilukema y (km/h)	(x, y)
50	50	(50, 50)
100	90	(100, 90)

Lasketaan suoran kulmakerroin.

$$k = \frac{90 - 50}{100 - 50} = \frac{40}{50} = \frac{4}{5} = 0,8$$

$$k = \frac{y_2 - y_1}{x_2 - x_1}$$

Suora kulkee pisteen (50, 50) kautta ja sen kulmakerroin on 0,8. Muodostetaan suoran yhtälö.

$$y - 50 = 0,8(x - 50)$$

$$y = 0,8x + 10$$

$$y - y_0 = k(x - x_0)$$

Ratkaistaan muuttuja y
CAS-laskimella.

- b)** Sijoitetaan suoran yhtälöön mittarilukema $y = 120$ (km/h) ja ratkaistaan todellinen nopeus x .

$$y = 0,8x + 10$$

Sijoitetaan $y = 120$.

$$120 = 0,8x + 10$$

Ratkaistaan

CAS-laskimella.

$$x = 137,5 \approx 138 \text{ (km/h)}$$

Auton nopeus on 138 km/h.

- c)** Sijoitetaan suoran yhtälöön todellinen nopeus $x = 30$ (km/h) ja lasketaan mittarilukema y .

$$y = 0,8x + 10$$

Sijoitetaan $x = 30$.

$$= 0,8 \cdot 30 + 10$$

$$= 34 \text{ (km/h)}$$

Mittari näyttää 34 km/h, kun auton todellinen nopeus on 30 km/h.

Vastaus

a) $y = 0,8x + 10$

b) 138 km/h

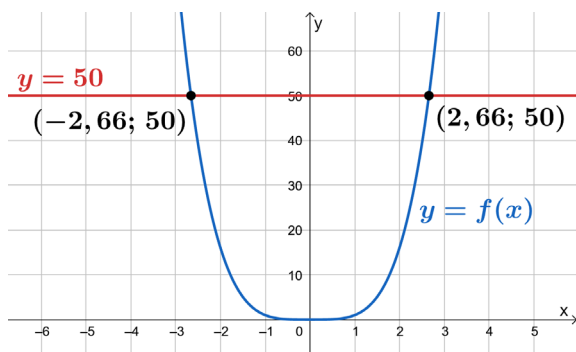
c) 34 km/h

B6

a) Piirretään funktion $f(x) = x^4$ kuvaaja geometriaohjelmalla.

Yhtälön $x^4 = 50$ ratkaisut ovat ne muuttujan x arvot, joilla funktion f arvo on 50. Etsitään kuvaajalta ne pisteet, joiden y -koordinaatti on 50.

Piirretään suora $y = 50$.

Määritetään funktion f kuvaajan ja suoran leikkauspisteet.

Leikkauspisteiden x -koordinaatit kahden desimaalin tarkkuudella ovat $-2,66$ ja $2,66$.

Siis $x^4 = 50$, kun $x \approx -2,66$ tai $x \approx 2,66$.

b) Luvun 50 neljäs juuri on yhtälön $x^4 = 50$ positiivinen ratkaisu.

a-kohdan perusteella $\sqrt[4]{50} \approx 2,66$.

Vastaus

a) $x \approx -2,66$ tai $x \approx 2,66$ b) $\sqrt[4]{50} \approx 2,66$

B7

- a) Merkitään vuosittaista muutoskerrointa kirjaimella q . Merimetsoparien lukumäärä tuli siis joka vuosi q -kertaiseksi.

Vuonna 2012 alle metsopareja oli 17 300. Neljän vuoden kuluttua vuonna määrä oli $q^4 \cdot 17\,300$.

Toisaalta vuonna 2016 metsopareja oli 25 500. Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan q .

$$q^4 \cdot 17\,300 = 25\,500 \qquad \text{Ratkaistaan CAS-laskimella.}$$

$$q = 1,101852\dots \text{ tai } q = -1,101852\dots$$

$$q \approx 1,10185 \qquad q \approx -1,10185$$

Muutoskerroin on positiivinen luku, joten $q \approx 1,10185$.

Metsoparien lukumäärä tuli joka vuosi 1,10185-kertaiseksi, joten määrä vuoden lopussa oli aina 110,185 % edellisen vuoden lopun määrästä.

Merimetsokannan kasvu on ollut vuosittain keskimäärin $110,185\% - 100\% = 10,185\% \approx 10,2\%$.

- b) Metsoparien määrän x vuoden kuluttua vuodesta 2012 ilmaisee funktio $f(x) = 17\,300 \cdot 1,10185^x$.

Vuodesta 2012 vuoteen 2020 on kulunut 8 vuotta.

Lasketaan funktion f arvo, kun $x = 8$ (vuotta).

$$f(8) = 17\,300 \cdot 1,10185^8 = 37\,585,9... \approx 37\,600 \text{ (kpl)}$$

Vuosi 2000 on 12 vuotta ennen vuotta 2012.

Lasketaan funktion f arvo, kun $x = -12$ (vuotta).

$$f(-12) = 17\,300 \cdot 1,10185^{-12} = 5402,2... \approx 5400 \text{ (kpl)}$$

Mallin mukaan metsopareja oli 37 600 vuonna 2020 ja 5400 vuonna 2000.

- c) Ratkaistaan, millä muuttujan x arvolla funktion f arvo on 1 000 000 (kpl).

$$f(x) = 1\,000\,000 \quad \text{Sijoitetaan } f(x) = 17\,300 \cdot 1,10185^x.$$

$$17\,300 \cdot 1,10185^x = 1\,000\,000 \quad \text{Ratkaistaan CAS-laskimella.}$$

$$x = 41,829...$$

$$x \approx 41,8 \text{ (vuotta)}$$

Metsojen määrä kasvaa ajan kuluessa, joten määrä ylittää miljoonan vuonna $2012 + 42 = 2054$.

Vastaus

a) 10,2 %

b) 37 600 vuonna 2020 ja 5400 vuonna 2000

c) 2054

B8

Merkitään määrärahaa vuonna 2016 kirjaimella a (€) ja vuodesta 2021 eteenpäin vaikuttavaa vuosittaista muutoskerrointa kirjaimella q .

Vuosien 2016 ja 2021 välillä määrärahaa pienennettiin joka vuosi 5 %, joten yhdessä vuodessa määrärahat tulivat 0,95-kertaisiksi.

Vuonna 2021 vuodesta 2016 oli kulunut 5 vuotta, joten määräraha oli $0,95^5 \cdot a$ (€).

Kolmen vuoden kuluttua vuonna 2024 määräraha on $q^3 \cdot 0,95^5 \cdot a$ (€).

Toisaalta tavoitteena on korottaa rahat vuoden 2016 tasolle, joten määrärahan tulee olla a (€). Muodostetaan yhtälö ja ratkaistaan muutoskerroin q .

$$q^3 \cdot 0,95^5 \cdot a = a$$

Ratkaistaan muuttuja q
CAS-laskimella.

$$q = 1,0892\dots$$

$$\approx 1,089$$

Määrärahat tulevat joka vuosi 1,089-kertaisiksi, joten määräraha on aina 108,9 % edellisen vuoden määrärahasta.

Määrärahoja tulee korottaa vuodessa keskimäärin

$$108,9 \% - 100 \% = 8,9 \%$$

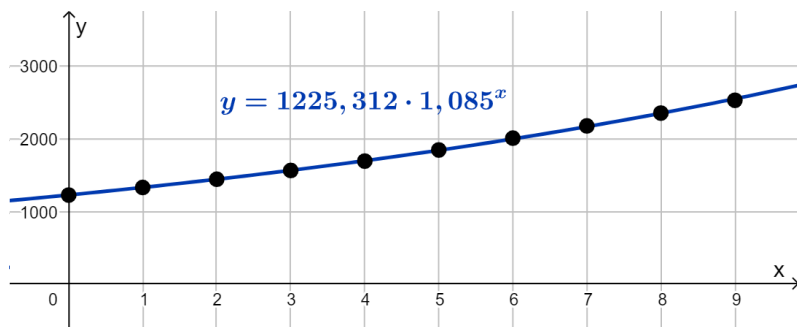
Vastaus

8,9 %

B9

- a) Muuttuja x on vuodesta 2010 kulunut aika vuosina ja muuttuja y uusiutuvan energian maksimituotantokapasiteetti gigawatteina. Taulukoidaan havaintoarvot ja sovitetaan pistejoukkoon eksponentiaalinen malli taulukkolaskentaohjelmalla.

	A	B
1	Aika x (v)	Energia y (GW)
2	0	1224
3	1	1329
4	2	1442
5	3	1563
6	4	1693
7	5	1847
8	6	2010
9	7	2179
10	8	2356
11	9	2533

Uusiutuvan energian maksimikapasiteettia (GW) kuvaava eksponentiaalinen malli kolmen desimaalin tarkkuudella sovitettuna on

$$f(x) = 1225,312 \cdot 1,085^x,$$

missä x on vuodesta 2010 kulunut aika vuosina.

- b) Vuodesta 2010 vuoteen 2025 on $2025 - 2010 = 15$ vuotta. Lasketaan funktion f arvo, kun $x = 15$.

$$f(15) = 1225,312 \cdot 1,085^{15} = 4165,745... \approx 4200 \text{ (GW)}$$

Kapasiteetti vuonna 2025 on noin 4200 GW.

- c) Ratkaistaan, millä muuttujan x arvolla funktion f arvo on 5000 (GW).

$$f(x) = 5000$$

$$f(x) = 1225,312 \cdot 1,085^x.$$

$$1225,312 \cdot 1,085^x = 5000$$

Ratkaistaan CAS-laskimella.

$$x = 17,237...$$

$$x \approx 17,2 \text{ (vuotta)}$$

Koska kapasiteetti kasvaa ajan kuluessa, ensimmäinen vuosi, jona kapasiteetti on yli 5000 GW on $2010 + 18 = 2028$.

Vastaus

- a) $f(x) = 1225,312 \cdot 1,085^x$
- b) 4200 GW
- c) 2028

B10

Merkitään lomapaketin hintaa kirjaimella a , hotellikustannuksia alussa kirjaimella x ja matkakustannuksia alussa kirjaimella y .

Lomapaketin hintaa alussa kuvaa yhtälö $a = x + y$.

Hotellikustannukset laskivat 5 %, joten ne olivat muutosten jälkeen $0,95x$.

Matkakustannukset nousivat 18 %, joten ne olivat muutosten jälkeen $1,18y$.

Lomapaketin hinta säilyi samana, joten lomapaketin hintaa muutosten jälkeen kuvaa yhtälö $a = 0,95x + 1,18y$.

Muodostetaan yhtälöpari ja ratkaistaan x ja y .

$$\begin{cases} a = x + y \\ a = 0,95x + 1,18y \end{cases}$$

Ratkaistaan muuttujat x ja y
CAS-laskimella.

$$\begin{aligned} x &= 7,8260...a \quad \text{ja} \quad y = 0,2173...a \\ &\approx 7,826a \quad \quad \quad \approx 0,217a \end{aligned}$$

Matkakustannukset alussa ovat $y = 0,217a$. Matkakustannukset olivat alussa siis 21,7 % lomapaketin hinnasta a .

Vastaus

21,7 %